

**Archeologisch vooronderzoek
Kortrijk – Houtmarkt
Site Sint-Niklaasziekenhuis**

Jordi Bruggeman, Natasja Reynolds en Marjolein Van Celst

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 133

Aard onderzoek: Prospectie
Vergunningsnummer: 2013/259
Naam aanvrager: Jordi Bruggeman
Naam site: Kortrijk - Houtmarkt

Opdrachtgever: Sint-Vincentius vzw, Groeningenstraat 2, B-8500 KORTRIJK
Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM
Terreinwerk: Jordi Bruggeman, Bénédicte Clede, Clémence Marchal en Natasja Reynolds
Administratief toezicht: Sam De Decker en Jessica Vandeveld, Agentschap Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen, Jacob van Maerlantgebouw, Koning Albert I-laan 1-2 bus 92, B-8000 BRUGGE

Rapportage: All-Archeo bvba
Determinaties: dra. Natasja Reynolds

All-Archeo bvba
Barelveldweg 4
B-2880 Bornem

info@all-archeo.be
0478 36 57 07
0498 15 84 40

D/2013/12.807/42

© All-Archeo bvba, 2013

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 ADMINISTRATIEVE FICHE.....	7
3 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	9
3.1 Afbakening studiegebied.....	9
3.2 Aard bedreiging.....	10
3.3 Onderzoeksopdracht.....	12
4 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	13
4.1 Landschappelijke context.....	13
4.1.1 Topografie.....	13
4.1.2 Hydrografie.....	13
4.1.3 Bodem.....	14
4.2 Beschrijving gekende waarden.....	15
4.2.1 Historische gegevens.....	15
4.2.2 Archeologische voorkennis.....	19
5 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	23
5.1 Toegepaste methoden & technieken.....	23
5.2 Bespreking werkputten.....	26
5.3 Besluit.....	34
6 WAARDERING.....	37
7 ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN.....	39
8 AANBEVELINGEN.....	41
8.1 Adviezen.....	41
9 BIBLIOGRAFIE.....	43
9.1 Publicaties.....	43
9.2 Websites.....	45
10 BIJLAGEN.....	47
10.1 Lijst van afkortingen.....	47
10.2 Glossarium.....	47
10.3 Archeologische periodes.....	47
10.4 Plannen en tekeningen.....	47
10.5 Harrismatrix.....	48
10.6 CD-rom.....	49

1 Inleiding

Het voormalige Sint-Niklaasziekenhuis aan de Houtmarkt te Kortrijk wordt herbestemd en ingericht als woon- en zorgcentrum. Dit project gaat gepaard met een aanzienlijke ingreep in de bodem, waaronder de realisatie van een ondergrondse parkeergarage. Naar aanleiding van deze plannen werd voorafgaand een prospectie met ingreep in de bodem geadviseerd door het Agentschap Onroerend Erfgoed, dat zich beperkt tot het gedeelte dat onbebouwd en niet onderkelderd is. Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein.

Deze opdracht werd op 8 oktober 2012 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het terreinwerk werd uitgevoerd van 2 tot en met 3 augustus 2013, onder leiding van Jordi Bruggeman en met medewerking van Bénédicte Cleda, Clémence Marchal en Natasja Reyns. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen. Op die manier kan advies uitgebracht worden over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied en het definiëren van eventuele sites die verder onderzocht dienen te worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij Agentschap Onroerend Erfgoed.

2 Administratieve fiche

Administratieve gegevens	
<i>Naam van de opdrachtgever</i>	Sint Vincentius vzw
<i>Naam van de uitvoerder</i>	All-Archeo bvba
<i>Naam van de vergunninghouder</i>	Jordi Bruggeman
<i>Beheer en plaats van de geregistreerde data en opgravingsdocumentatie</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar
<i>Beheer en de plaats van de vondsten en stalen</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar
<i>Projectcode</i>	2013/259
<i>Vindplaatsnaam</i>	Kortrijk - Houtmarkt (site Sint-Niklaasziekenhuis)
<i>Locatie met vermelding van provincie, gemeente, deelgemeente, plaats, toponiem en minimaal 4 xy-Lambertcoördinaten</i>	Zie 3.1 Afbakening studiegebied
<i>Kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s)</i>	Kortrijk, afdeling 1, sectie H, perceel 512k
<i>Kaart van het onderzoeksgebied op basis van de topografische kaart op schaal 1:10000</i>	Zie 4.1.1 Topografie
<i>Begin- en einddatum uitvoering onderzoek</i>	2 tot en met 3 augustus 2013
Omschrijving van de onderzoeksopdracht	
<i>Verwijzing naar de bijzondere voorwaarden, die zijn opgenomen in de vergunning</i>	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Kortrijk, Houtmarkt (site Sint-Niklaasziekenhuis)
<i>Omschrijving van de archeologische verwachtingen</i>	Zie 4.2.2 Archeologische voorkennis
<i>Wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied</i>	Zie 3.3 Onderzoeksopdracht
<i>Doelen en wensen van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep van de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt</i>	Zie 3.2 Aard bedreiging
<i>Eventuele randvoorwaarden</i>	Niet van toepassing
Eventuele raadpleging van specialisten	
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname voor specialistisch onderzoek</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als zij betrokken worden bij de conservatie</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de algemene wetenschappelijke adviezen door personen die buiten het project stonden</i>	Philippe Despriet

3 Projectgegevens en afbakening onderzoek

3.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie West-Vlaanderen, gemeente Kortrijk (Fig. 1), perceel 512k (kadaستر afdeling 1, sectie H). Het projectgebied is ca. 800 m² groot en is volgens het gewestplan gelegen in woongebieden met cultureel, historische en/of esthetische waarde (0101).

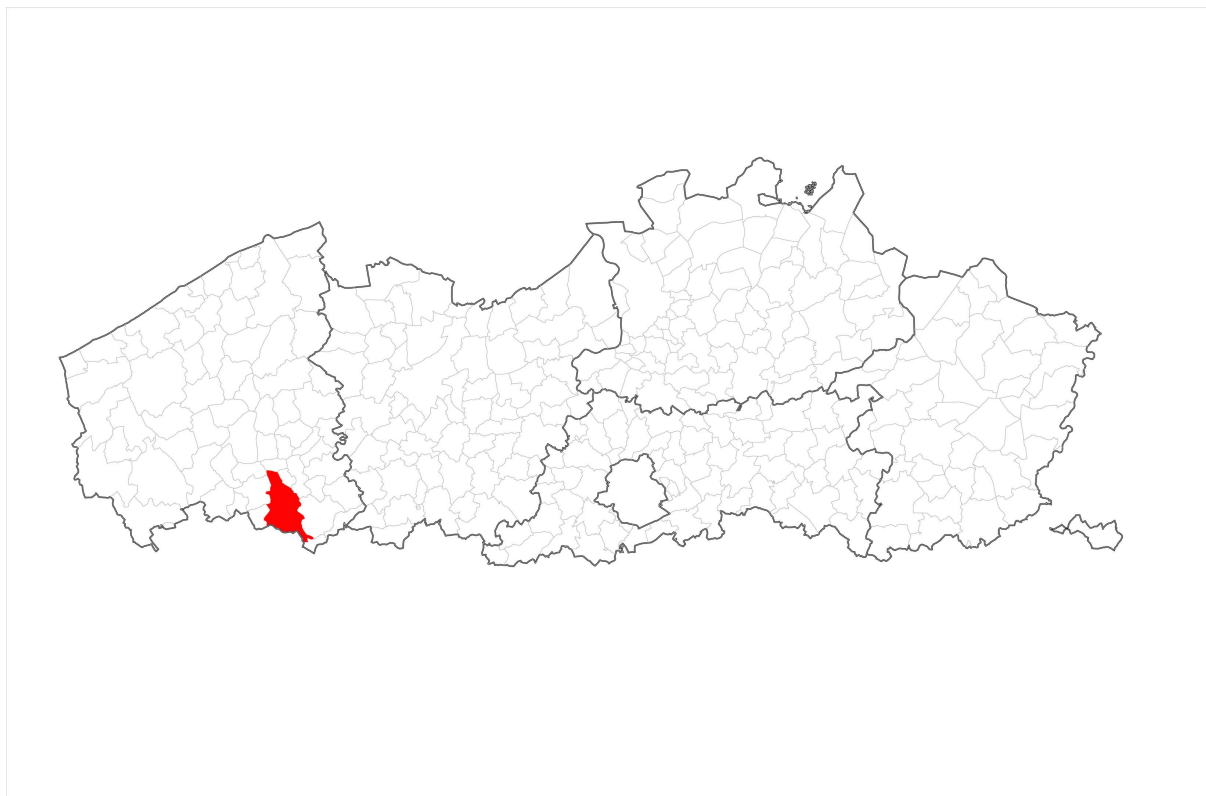

Fig. 1: Situeringssplan Kortrijk

- Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
  - Provincie: West-Vlaanderen
  - Locatie: Kortrijk
  - Plaats: Houtmarkt 33
  - x/y Lambert 72-coördinaten:
    - 72714, 169303
    - 72731, 169281
    - 72700, 169258
    - 72681, 169286

Fig. 2: Kleurenorthofoto met een situering van het onderzoeksgebied (maps.google.nl)

Het projectgebied (Fig. 2) is gelegen in het centrum van Kortrijk, tussen de Leie in het noorden en het treinstation in het zuiden. Ten oosten bevindt zich de Grote Markt. Het wordt begrensd door de Houtmarkt in het noordwesten, het Plein in het noordoosten, de Voorstraat in het zuidoosten en de Sint-Niklaasstraat in het zuidwesten.

3.2 Aard bedreiging

Het voormalige Sint-Niklaasziekenhuis aan de Houtmarkt te Kortrijk wordt herbestemd en ingericht als woon- en zorgcentrum. Naast heel wat aanpassingswerken, wordt er onder meer een ondergrondse parking gerealiseerd (Fig. 3). Dit impliceert dat het bestaande bodemarchief grondig verstoord zal worden. Daarom werd een prospectie met ingreep in de bodem aanbevolen, zodat een inschatting kan gemaakt worden van eventueel op het terrein aanwezige archeologische waarden, alvorens de werken van start kunnen gaan.

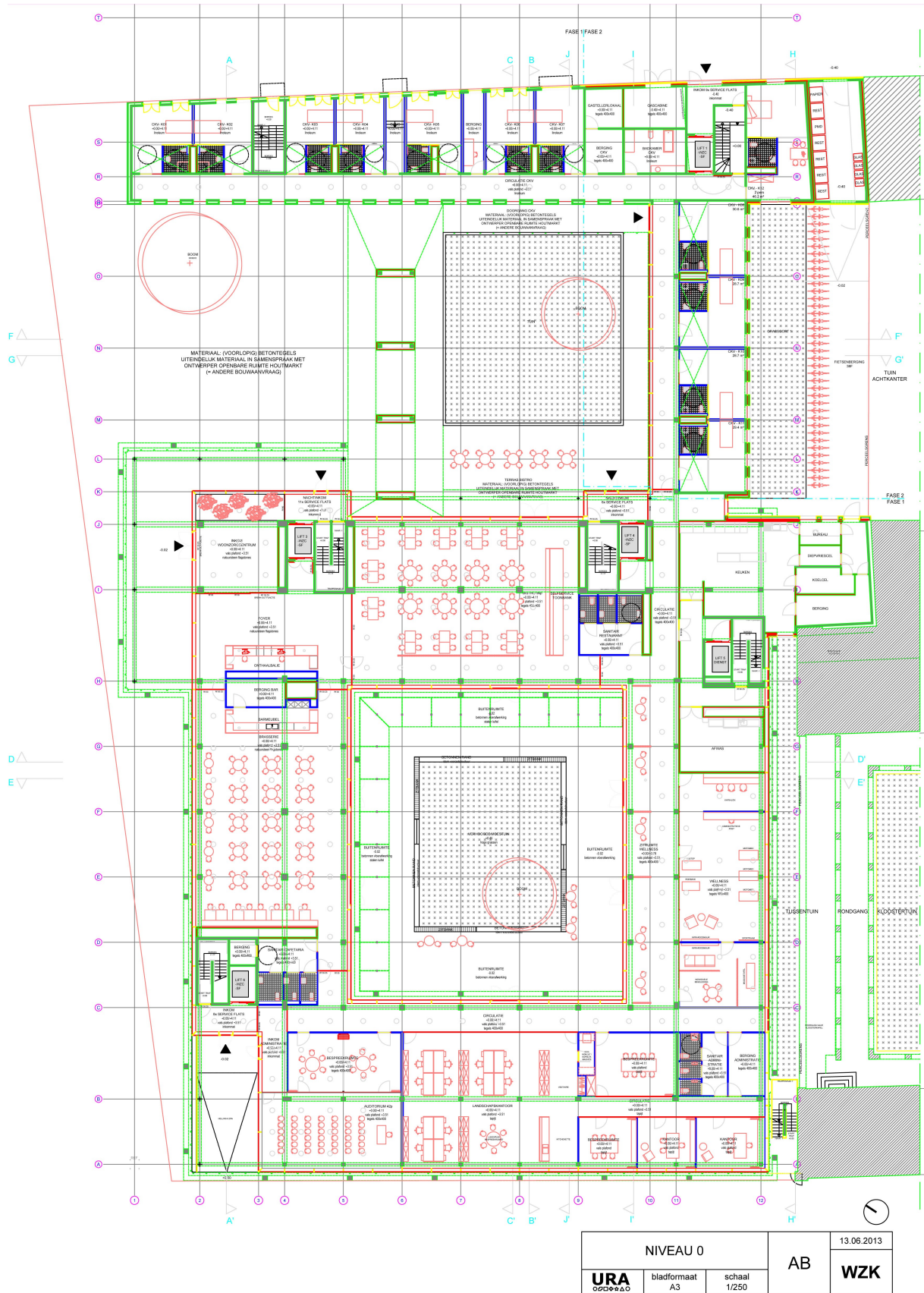

Fig. 3: Ontwerpplan (© Snoeck & Partners nv)

3.3 Onderzoeksopdracht

De bedoeling van het onderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bedreiging te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen. Dit kan het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek omvatten. Om een weloverwogen waardering te kunnen voorstellen, is een prospectie met ingreep in de bodem aangewezen.

Een aantal vragen diende in het bijzonder beantwoord te worden:

- Is er sprake van gaaf bewaard archeologisch erfgoed in de bodem van het plangebied?
- Wat was de impact van de bouw van het ziekenhuis in de jaren '50 op de bodem van het plangebied?
- Kunnen er sporen worden aangetroffen die te relateren zijn aan het gebruik als kloostertuin en zo ja, hoe zijn deze te herkennen en te waarderen? Kunnen elementen afgeleid worden m.b.t. teelt?
- Zijn er sporen aanwezig van de middeleeuwse of vroegere bewoning op deze locatie en hoe werden deze aangepast en verbouwd tot het klooster of geïntegreerd in het kloosterdomein?
- Zijn er indicaties voor Romeinse of oudere aanwezigheid en zo ja, hoe uiten deze zich?
- Zijn er archeologische sporen die het beeld uit de iconografie tegenspreken, zijnde een terrein dat gedurende 400 jaar onbebouwd was?
- Werden er begravingen aangetroffen en zo ja, gaat het om intentionele begravingen die eigen zijn aan een klooster en kloosterkerkhof, of gaat het eerder om een noodbegraving zoals de gekende pestepidemie uit 1580? Op welke diepte bevinden de resten zich? Wat is de bewaringstoestand van het skeletmateriaal? Wat is hun datering? Zijn er aanwijzingen over het geslacht, de identiteit en/of de sociale status van de overledenen? Welke inschatting wordt gemaakt van dichtheid (hoeveel skeletten bevinden zich nog in de ondergrond?)
- Welke onderzoeksstappen (vervolgonderzoek) zijn noodzakelijk of aangewezen in het licht van de geplande werken? Welke methodologie wordt best gehanteerd en welke vraagstellingen dringen zich op? Welke analyses (en in welke hoeveelheden) zijn aangewezen?

4 Beschrijving referentiesituatie

4.1 Landschappelijke context

4.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen op een hoogte van ongeveer 12,5 m TAW (Fig. 5). Er zijn weinig hoogteverschillen op het terrein zelf waar te nemen. Op ruimer landschappelijk vlak is het opvallend dat langs de Leie en haar beken een brede vlakte aanwezig is, die onderdeel uitmaakt van de Vlaamse Vallei.¹ Hierin is ook Kortrijk gelegen.

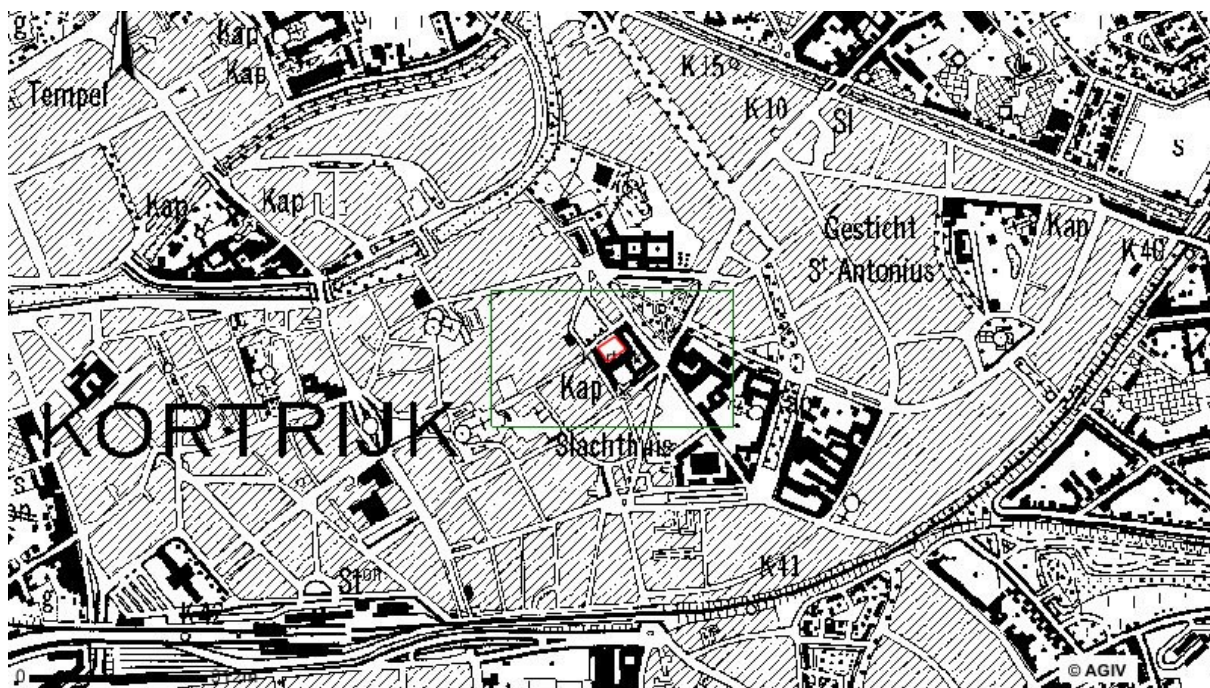

Fig. 4: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

4.1.2 Hydrografie

Het gebied is op hydrografisch vlak gelegen binnen het Leiebekken. Ten noorden loopt van oost naar west de Leie. De Leie ontwikkelde op deze plaats twee armen, met ertussen het Buda-eiland. Het kanaal Bossuyt-Kortrijk bevindt zich ten noordoosten van het projectgebied (Fig. 5).

1 Bogemans 2007, 4

Fig. 5: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

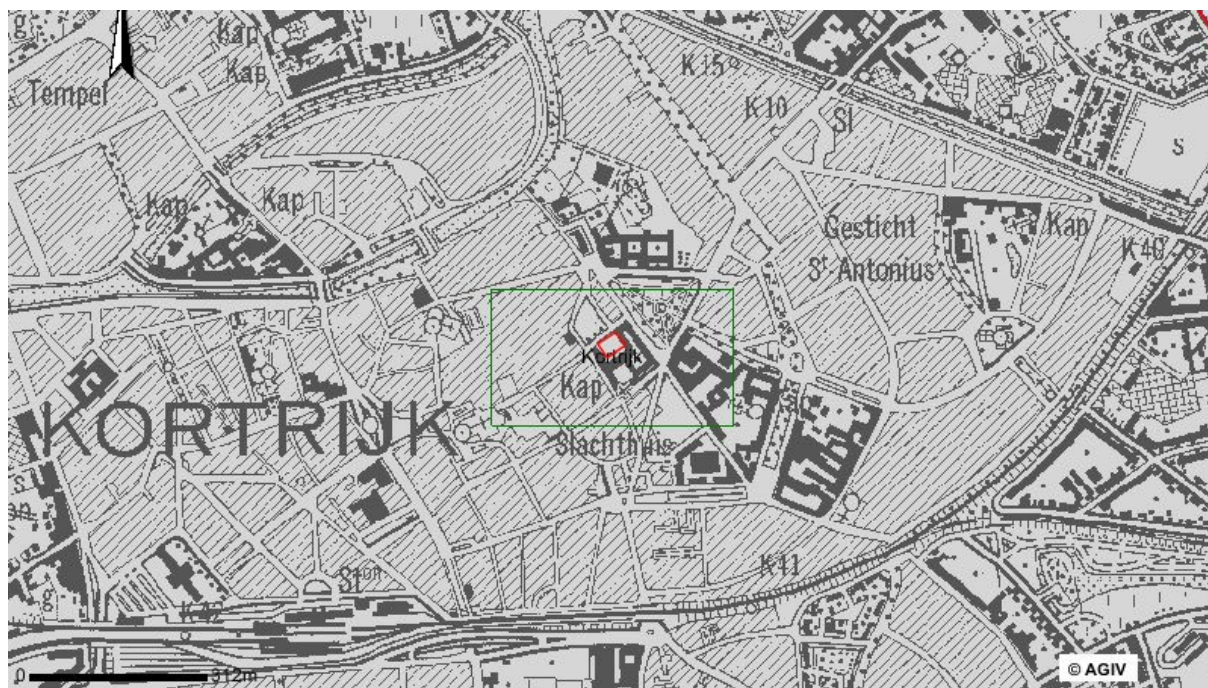

Fig. 6: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

4.1.3 Bodem

Het gebied is gelegen ter hoogte van kunstmatige gronden in bebouwde zone (OB). De geologische ondergrond van het terrein bestaat uit het Lid van Moen (KoMo), onderdeel van de Formatie van Kortrijk (Ko), en wordt gekenmerkt door grijze klei tot silt, is kleihoudend en heeft kleilagen met inclusie van *Nummulites planulatus*.²

² <http://dov.vlaanderen.be>; Bogemans 2007, 10.

4.2 Beschrijving gekende waarden

4.2.1 Historische gegevens

Door de vruchtbare zandleembodem en de aanwezigheid van de Leie, werd de regio Zuid-West-Vlaanderen reeds sinds het Epipaleolithicum (10000 v. Chr. – 8000 v. Chr.) bewoond. Kortrijk ontstond in de Romeinse periode (1ste eeuw na Chr.) op de kruising van de Leie met twee Romeinse heirbanen, met name Boulogne-Kassel-Kortrijk-Tienen-Keulen en Reims-Bavay-Oudenbrug. Bovendien wordt West-Vlaanderen in deze periode doorkruist door het *diverticulum* (secundaire weg) Doornik-Kortrijk-Wijnendale-Oudenburg. De Gallo-Romeinse nederzetting stond gekend als *Cortoriacum*.

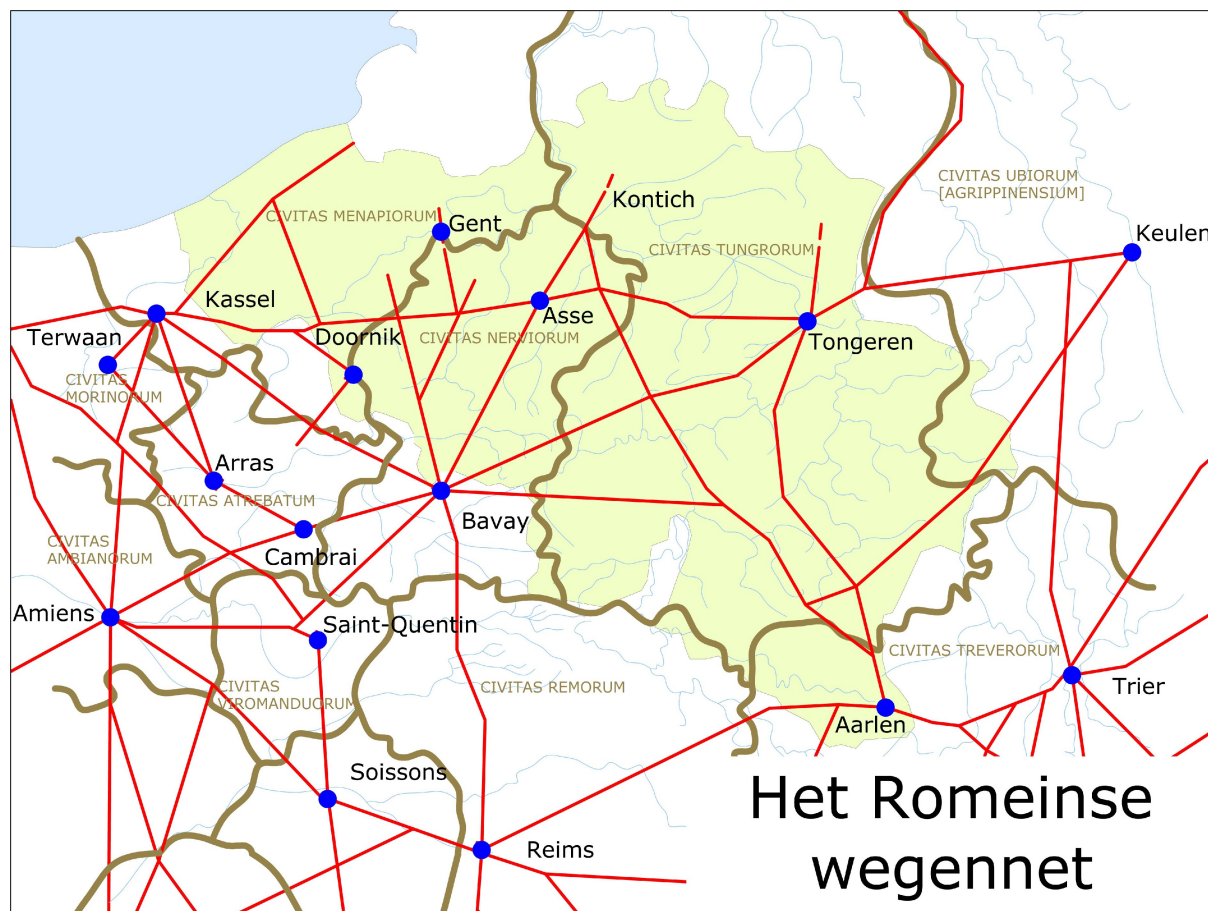

Fig. 7: Het Romeinse wegennet (All-Archeo bobba)

Dankzij de bloeiende laken- en vlasnijverheid kon de stad in de middeleeuwen uitgroeien tot één van de meest welvarende steden in Vlaanderen. De Guldensporenslag vond bovendien op 11 juli 1302 plaats op de Groeningenkouter van Kortrijk. De huidige Houtmarkt werd in 1641 ingepland op de erven van de abdij van Groeninge.³

Daarnaast was de stad in 1820 het toneel voor de ondertekening van het Verdrag van Kortrijk, waarin de grens tussen Frankrijk en het Koninkrijk der Nederlanden werd vast gelegd. De uitgraving van het kanaal Bossuit-Kortrijk verbond de stad vanaf de 19de eeuw met de Schelde. Tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog werd de stad telkens zwaar beschadigd door bombardementen.⁴

³ Sevens 1925/26, 83.

⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20142>

Van het projectgebied werd reeds in 2012 een historische studie gemaakt door Philippe Despriet, werkleider van de vzw *Archeologie Zuid-West-Vlaanderen*.⁵ Op basis van dit onderzoek werd vastgesteld dat het huidige onderzoeksgebied, dat deel uit maakt van het Sint-Niklaasziekenhuis, wellicht niet verstoord werd (Fig. 8). Het projectgebied bevond zich tijdens de middeleeuwen buiten de stadsmuren, in de buitenwijk Overbeke. Historisch onderzoek wees uit dat het plangebied minstens sinds de 16de eeuw tot in het begin van de 20e eeuw deel uitmaakte van de ommuurde tuin van het Sint-Niklaasgasthuis, dat op 4 september 1362 werd opgericht.⁶

Fig. 8: Onderzoeksgebied: rood: limiet van de uit te graven bouwput voor ondergrondse parking; geel: zone beschikbaar voor archeologisch onderzoek, wellicht niet verstoord (bron: Despriet 2012, 6)

Fig. 9: Plan van Kortrijk door Jacques van Deventer (1550-1565): detail (Bron: KBR, Ms. 22.090 (21). Jacob van Deventer. Kortrijk, folio nr. 21 van de Atlas des villes des Pays-Bas 1550-1565. Ingekleurd stadsplan met aquarel).

5 Despriet 2012

6 Despriet 2012; Sevens 1910/11, 130-146; Sevens 1925/26, 83.

Het Sint-Niklaasklooster zelf (met beschermde kapel) bevindt zich ten zuiden, aan de Voorstraat 53 en dateert van halverwege de 14de eeuw. Uit de periode 1550-1565 is een cartografische bron beschikbaar, met name het Plan van Kortrijk, door Jacob van Deventer. Dit lijkt aan te geven dat het onderzoeksgebied in deze periode in gebruik was als tuinzone. De Houtmarkt werd pas in het begin van de 17de eeuw aangelegd, wanneer de stad in 1641 een erf van de abdij van Groeninge aankocht.⁷ In deze periode blijkt het onderzoeksgebied een ommuurde open tuin (Fig. 10), zoals te zien is op een kaart uit 1641. Op de cartografische bronnen zijn tussen de 16de eeuw en de late 19de eeuw (Fig. 12) dus geen gebouwen of constructies te zien in het plangebied, enkel een planmatige aanleg die op landbouw- en groenteteelt wijst. Het is niet bekend of het tuinareaal reeds bij de stichting tot het kloosterdomein behoorde, dan wel later werd toegevoegd. Evenmin is bekend hoe het terrein er uitzag voor de 14de eeuw.

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), kan gezien worden dat het huizenblok van het projectgebied reeds te zien is (Fig. 11). De Houtmarkt is duidelijk te onderscheiden, net als het Plein. Ook de Sint-Niklaasstraat en de Voorstraat, die het bouwblok omsluiten, kunnen onderscheiden worden. Het huidige projectgebied blijkt in deze periode, zoals reeds hoger werd aangehaald, nog niet bebouwd. Er is nog steeds een open ommuurde tuin te zien. Op de Atlas der Buurtwegen uit circa 1841 kan gezien worden dat er enkel bebouwing is aan de buitenkant van het huizenblok (Fig. 12).

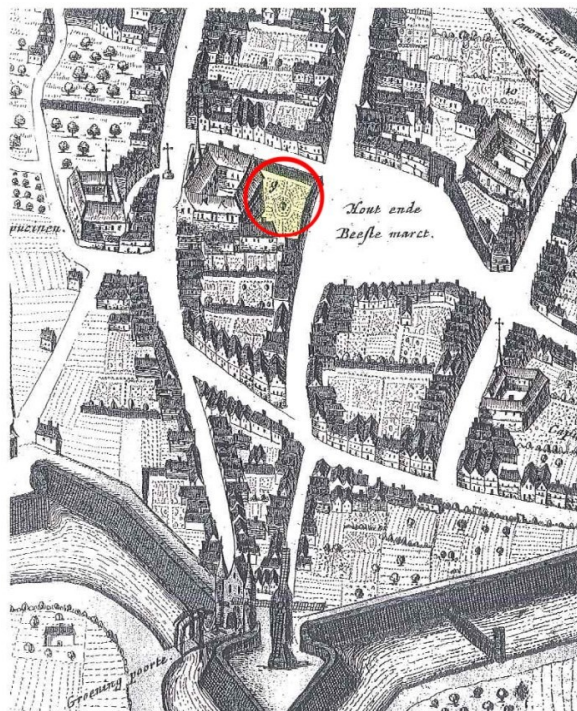

Fig. 10: Kaart uit 1641 (bron: Despriet 2012, 20)

Fig. 11: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be>)

⁷ Despriet 2012.

Fig. 12: Atlas der Buurtwegen (<http://www.gisvest.be/trage-wegen>)

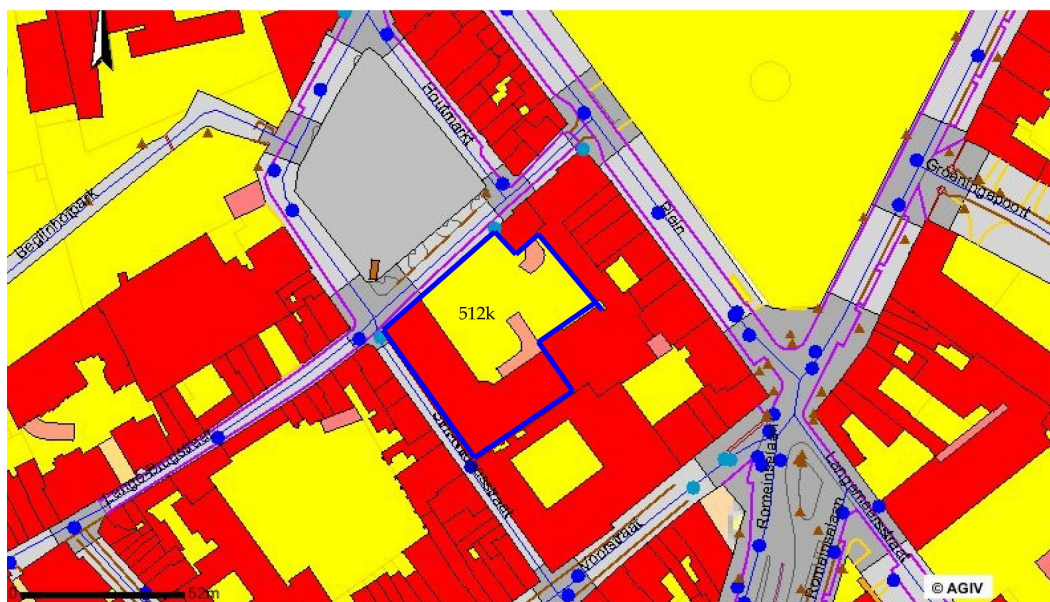

Fig. 13: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied en bebouwing voor sloop (<http://agiv.be>)

Een recent kadasterplan toont de toestand voor de sloop van het gebouw in de projectzone (Fig. 13). Zoals eerder reeds aangehaald, bestaat het deel van het terrein dat onderzocht dient te worden, uitsluitend uit dat deel, dat niet bebouwd was voor aanvang van het onderzoek.

4.2.2 Archeologische voorkennis

Tijdens de uitbreiding van het Sint-Niklaasziekenhuis werden reeds verscheidene vondstmeldingen gedaan. In 1580 werd in deze zone een pestkerkhof aangelegd, dat tijdens de bouw van de grote zuidvleugel van het ziekenhuis in 1954 werd verstoord. Er werden geen sporen van kisten aangetroffen, wat er vermoedelijk op wijst dat de doden in sneltempo werden begraven. Aangezien de vleugel enkel op een deel van de voormalige kloostertuin werd gebouwd, zijn er mogelijk nog restanten van terug te vinden binnen het onderzoeksgebied.⁸

In 1971 werd bij de bouw van de oostvleugel een afvalkuil met pottenbakkersafval, waaronder misbaksels van vaatwerk, tegels en pannen, gedocumenteerd door Ph. Despriet.⁹ Bovendien werd ook bij de uitbreiding van het ziekenhuis in 1975 (op de hoek van Plein en Voorstraat) vergraven aardewerkvondsten, met onder andere majolica, een stuk marmer met opschrift en een bodem van een kommetje met versiering in slib aan de binnenkant, allemaal voornamelijk uit de 17de en 18de eeuw, gevonden.¹⁰

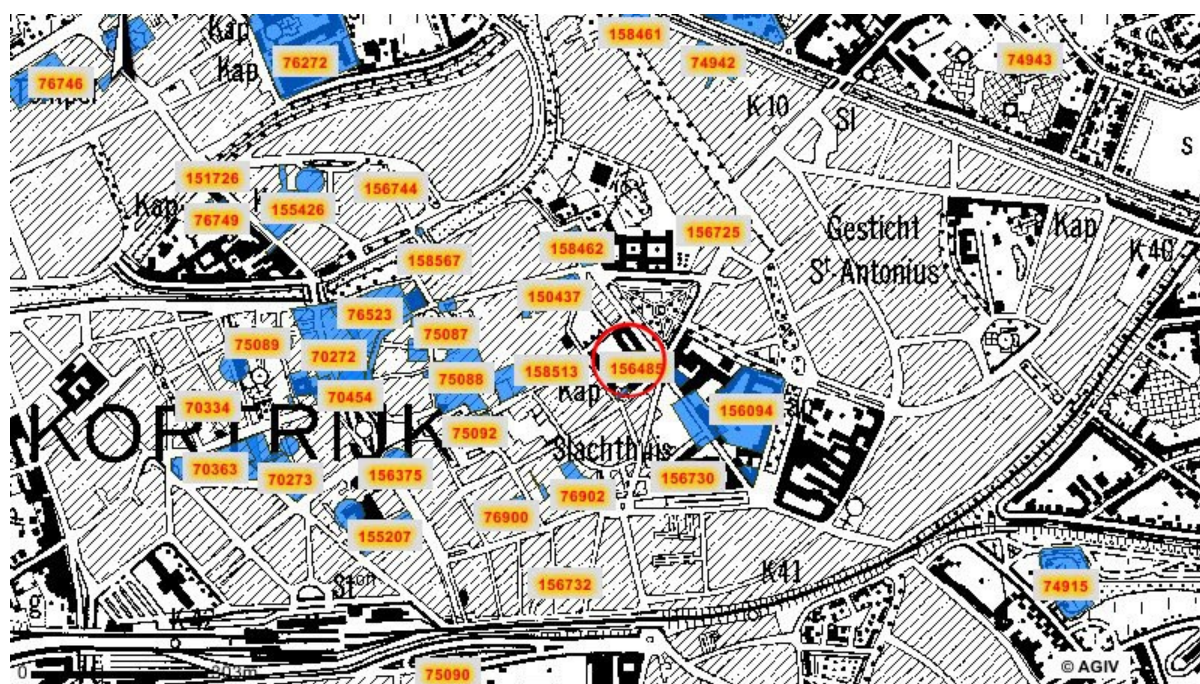

Fig. 14: Overzichtskartaal CAI

In het centrum van Kortrijk werden al heel wat archeologische waarden aangetroffen, die zich voornamelijk ten noorden, zuiden en westen van het onderzoeksgebied situeren. Op de Centrale Archeologische Inventaris (Fig. 14) worden onder meer volgende archeologische waarden aangegeven:¹¹

- CAI 156485: Bij een opgraving door Pro Cortoriaco in 1975 werd in Kortrijk, Plein-Voorstraat losse vondsten uit de 17de eeuw aangetroffen (zie hoger).¹²
- CAI 158513: Aan de Lange Brugstraat 29-31 werd bij controle van werken in 2007 een vierkante muurtegels met loodglazuur uit de 18de eeuw aangetroffen.¹³

8 Zwaenepoel 1983, 70-73.

9 Despriet 1972, 60.

10 Despriet 1976, 414.

11 Gezien de hoge dichtheid aan archeologische waarden rondom het onderzoeksgebied, worden hieronder enkel de meest nabijgelegen vondsten aangegeven op de CAI vermeld.

12 Despriet 1976, 404-414.

13 Despriet 2008, 18.

- CAI 150437: Aan de Groeningeabdij II/Zuidwijk werd tussen 1988 en 1992 archeologisch onderzoek uitgevoerd. Op de locatie bleken sporen uit de Romeinse tijd, middeleeuwen en nieuwe tijd aanwezig. De Romeinse sporen omvatten minstens één waterput met materiaal uit de 1ste eeuw, de 2de eeuw en de eerste helft van de 3de eeuw. Bovendien werd uit dezelfde periode aantal afvalputten en beerputten met onder meer restanten van artisanale activiteit gevonden. Op de site werden ook sporen van leem- en zandontginning uit de late middeleeuwen gevonden. In de 16de eeuw (1593) werd op het terrein een abdij met kerk gebouwd. De abdij werd afgeschaft in 1797 en afgebroken in 1845. In 1845 werd een nieuw klooster van de Arme Klaren opgericht op het terrein.¹⁴
- CAI 158462: Aan de Kleine Leiestraat 1 werd in 1969 onder meer een vierkante houten waterput uit de Romeinse tijd aangetroffen. De sporen kunnen verband gehouden hebben met CAI 75100.¹⁵
- CAI 75100: Aan de Oude Leiestraat 1 werd in 1969 onder meer een gracht en resten van laagoventjes en ijzerslakken gevonden uit de Romeinse tijd, meer bepaald de 1ste en 2de eeuw.¹⁶
- CAI 156725: Op de stadswallen (ongeveer halverwege de huidige Gentsestraat) stond in de 16de eeuw een staak- en korenmolen, met name de *Gentsepoortmolen*.¹⁷
- CAI 156094: In 1966 werd tijdens verbouwingwerken aan de Thienen funderingen van een oude kazerne aangetroffen, samen met restanten van de aardewerkfabriek van Galeyers van Robert Van Beveren, die in 1883 werd afgebroken. Uit de nieuwste tijd werden bovendien stukken van cassettes of bakrokers met driehoekige openingen voor de proenen én grote hoeveelheden scherven en misbaksels aangetroffen.¹⁸
- CAI 156730: Op de Veemarkt, waar vroeger de wallen een bocht zuidwaarts maakten om er de huidige Sint-Janslaan te vormen, stond de *Sint-Jansmolen*, uit de late middeleeuwen.¹⁹
- CAI 156732: De Heilige-Geestmolen of de Molen aan de Neveldries stond op de driehoek gevormd door de Vlamingenstraat en de Keer der Vlamingenstraat. De molen dateert uit de 16de eeuw.²⁰
- CAI 76902: In 2006 en 2007 werd naar aanleiding van de bouw van een winkelcentrum aan de Koeiekop (Sint-Janspoort Zone III), een opgraving uitgevoerd door Group Monument. Er werden sporen van een leerlooierij uit de late middeleeuwen aangetroffen. Uit dezelfde periode werd op het zuidelijke deel van het terrein een massieve muur, opgetrokken in natuursteen en baksteen, bloot gelegd. Mogelijk gaat het om een onderdeel van de stadsmuur.²¹
- CAI 76900: Naar aanleiding van de bouw van hetzelfde winkelcentrum werd het Sionsklooster aan de Sint-Janspoort Zone I opgegraven. Het klooster werd in de 15de eeuw opgetrokken. Gedurende het archeologisch onderzoek werden resten van de kloostergebouwen en bijhorende begraafplaats opgegraven.²²
- CAI 75092: In de loop van de jaren 1980 werd tijdens verschillende opgravingscampagnes in de parochiekerk Sint-Maarten (Jozef Vandalenplein I) sporen uit de Romeinse tijd, middeleeuwen en nieuwe tijd aangetroffen. Tijdens de opgravingen werden sporen van de voorloper van een kerk aangetroffen, die in de volle middeleeuwen te plaatsen zijn. Bovendien werd rondom de kerk een grafveld aangelegd, dat uit de late middeleeuwen

---

14 Despriet 1990, 57; Despriet 1991, 71; Deschieter 1993, 33-39; Despriet 1993; Deschieter 1995.

15 Anseeuw 1987.

16 Despriet 1969, 72.

17 Mattelaer 2011, 5-77.

18 Van Hoonacker 1968, 5-26.

19 Mattelaer 2011, 5-77.

20 Mattelaer 2011, 5-77.

21 Acke *et al* 2007; Acke *et al* 2008, 26-30; Acke/Trommelmans 2009; Acke *et al* 2010, 229-262.

22 Viaene 1958, 257-264; Acke *et al* 2007; Acke *et al* 2008, 26-30; Acke/Trommelmans 2009; Acke *et al* 2009, 30-35; Acke *et al* 2010, 229-262.

dateert. Op het einde van de 15de eeuw of het begin van de 16de eeuw werd de kerk vergroot.²³

- CAI 75088: In het Begijnhof van Kortrijk werd een archeologisch onderzoek uitgevoerd, in de grote en kleine zaal en in de moestuin. Dit onderzoek leverde aardewerk op uit de laat-Romeinse tijd. Ook werden vondsten aangetroffen uit de volle middeleeuwen, maar de meeste vondsten en sporen konden in de late middeleeuwen geplaatst worden. Zo werden sporen van de stadsmuur met wal vastgesteld, en werden begravingstructuren aangetroffen uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd.
- CAI 75087: Bij archeologisch onderzoek van de O.L.Vrouwekerk werden bewoningssporen uit de laat-Romeinse tijd gevonden, met name twee kuilen en een badgebouw. Ook bleken er bewoningssporen uit de middeleeuwen aanwezig, waaronder een watercisterne van circa 1250 en een afvalput of beerput. Bovendien werden sporen van voorgangers van de kerk gevonden, zoals twee laat-romaanse zijabdissen in de kooromgang en zijbeuken.
- CAI 155207: Naar aanleiding van de aanleg van een nieuwe ondergrondse garage werd in 1993 een opgraving uitgevoerd op het Schouwburgplein. Tijdens dit onderzoek werden bewoningssporen uit de late middeleeuwen aangetroffen, waaronder een stenen waterput en enkele gebouwplattegronden, waarvan sommige constructies een bakstenen onderbouw hadden. Bovendien werd een plattegrond van een 16de-eeuws gebouw gevonden (een grote halle), samen met een woonblok. Op het terrein werden ook 13 water- en beerputten en sporen van zandontginning gevonden, maar deze konden niet gedateerd worden.²⁴
- CAI 156375: In 1974 werd bij verbouwwerken aan de boekhandel LCB in de Doorniksestraat een brandlaag uit de 14de eeuw vastgesteld, samen met een kuil.²⁵
- CAI 70273: In de Jan Persijnstraat bevond zich vanaf de 18de eeuw een stadsgevangenis. In 1859 werd het gebouw door de stad opgekocht en omgevormd tot jongensschool. Momenteel staat hier het politiebureau.²⁶
- CAI 70363: Tijdens de bouw van enkele flatgebouwen (1964) werd aan de Rijselsestraat 4 de onderbouw van een grote vestingstoren uit de middeleeuwen gevonden.²⁷
- CAI 76523: In de Handboogstraat 1 werden sporen uit de late middeleeuwen gevonden, waaronder onderdelen van de stadsverdediging, zoals een gracht en stadspoort met twee torens.

Op basis van deze gegevens blijken zich vlak bij het onderzoeksgebied diverse resten uit de Romeinse tijd, volle en late middeleeuwen en nieuwe tijd te bevinden. Het gaat daarbij zowel om resten van bewoning en begraving, als religieuze resten en resten van de stadsverdediging. Omwille van de locatie nabij het stadscentrum en de duidelijke aanwezigheid van activiteiten en resten sinds de Romeinse tijd, is de kans groot dat ook binnen het huidige onderzoeksgebied archeologische waarden aangetroffen worden.

Twee elementen verdienen specifieke aandacht:

1. De kans is reëel dat er zich menselijke begravingen bevinden in de bodem van het plangebied. Niet alleen is bekend dat er een kerkhof was, dat bij het klooster hoorde. Ook is uit historische bronnen geweten dat in 1580 een pestbegraafplaats werd aangelegd op de terreinen van het Sint-Niklaasgasthuis. De kans bestaat dat hiervoor de onbebouwde tuingronden van het klooster werden gebruikt. Bij de bouw van het

23 Devliegher 1959, 163; English 1959, 11-18; Janssens 1981, 105-106; Rogge 1988, 45-54; Janssens 1982, 32; Despriet 1989, 40-41; Dewilde/Vierstraete 1982, 71-82; Janssens 1988, 33-38; Devliegher 1958, 436-437; Verhaeghe 1991, 148; De Cuyper 1959, 111-114.

24 Gautier 1994, 11; Despriet 1994, 58-59.

25 Despriet 1975, 341-360.

26 Decuyper 1990, 3-58.

27 Despriet 1971, 219-238; Despriet 1974, 25-32.

ziekenhuis in 1954 werden in elk geval skeletten aangetroffen, die werden geïnterpreteerd als slachtoffers van de pestepidemie.

2. Over de Romeinse aanwezigheid in Kortrijk is bijzonder weinig bekend, doordat de middeleeuwse stad heel wat sporen heeft vernield. De sporadische Romeinse sporen en vondsten die tot nog toe aan het licht kwamen, kunnen geclusterd worden in een aantal zones. Eén van deze zones ("Zuidwijk") bevindt zich ten noorden van het plangebied. De kans dat ook binnen het plangebied Romeinse sporen of structuren aanwezig zijn is reëel.

5 Resultaten terreinonderzoek

5.1 Toegepaste methoden & technieken

Op het te onderzoeken gebied werden drie proefsleuven aangelegd. De exacte locatie van deze proefsleuven werd mede bepaald door aanwezige leidingen en andere verstoringen. De proefsleuven werden zo gespreid mogelijk gelegd om een beeld over het hele terrein te verkrijgen. Er werd minstens één sleuf haaks op de Houtmarkt aangelegd, omdat hierbij naar verwachting de begrenzing van het kloosterdomein zou worden aangesneden. De proefsleuven zijn minimaal 3 meter breed. De exacte totale lengte werd bepaald door de terreinsituatie.

Wanneer het onderste vlak bereikt was, werden alle profielen opgeschoond en gefotografeerd. Van elke proefsleuf werd minstens een volledig lengte- en breedteprofiel ingemeten en gedocumenteerd. Tijdens het onderzoek werden geen skeletresten in primaire context aangetroffen.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 800 m². Het onderzoek geeft volgende getallen als resultaat:

- Werkput 1: 39,55 m²
- Werkput 2: 53,11 m²
- Werkput 3: 34,40 m²

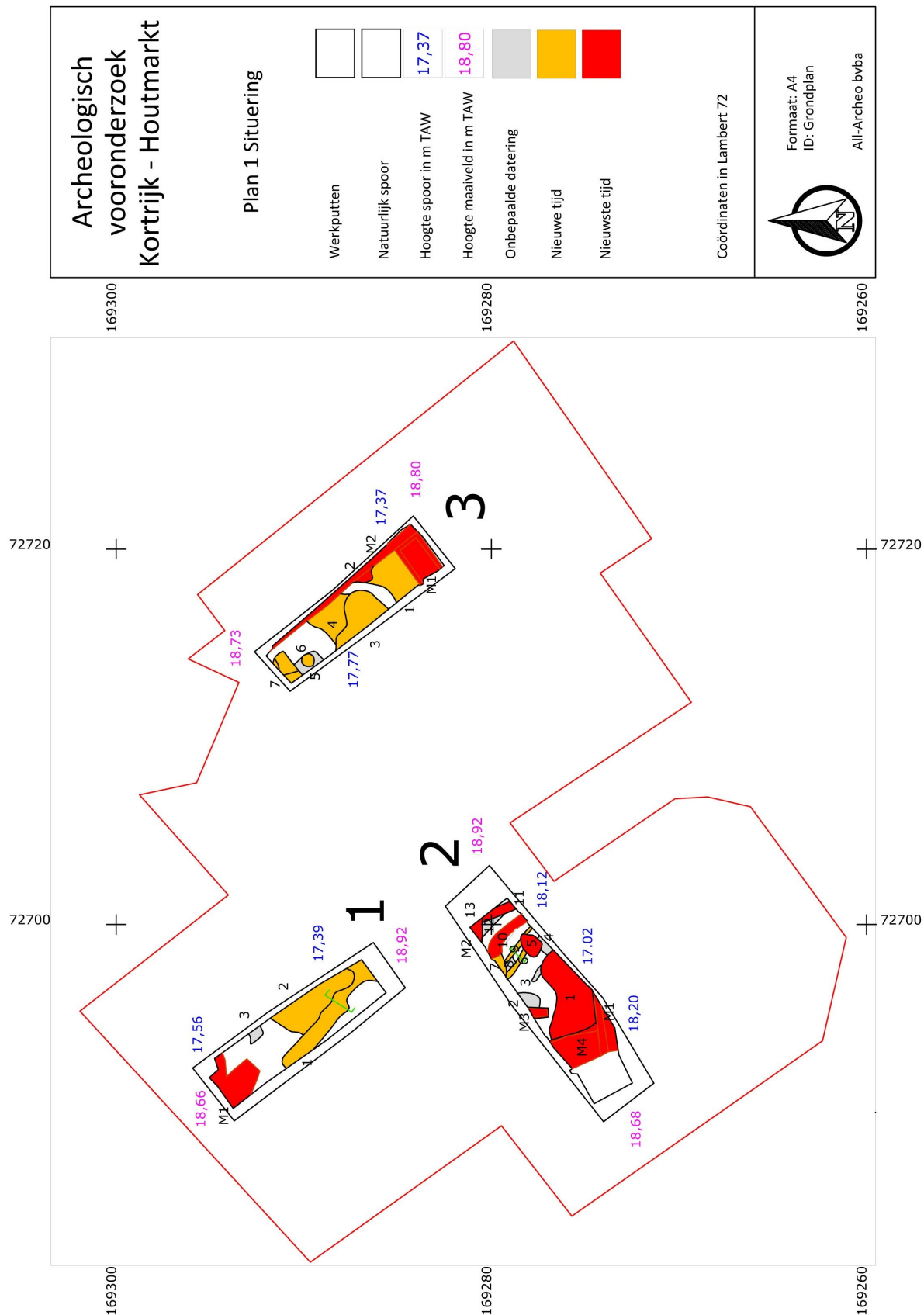

Fig. 15: Situeringplan

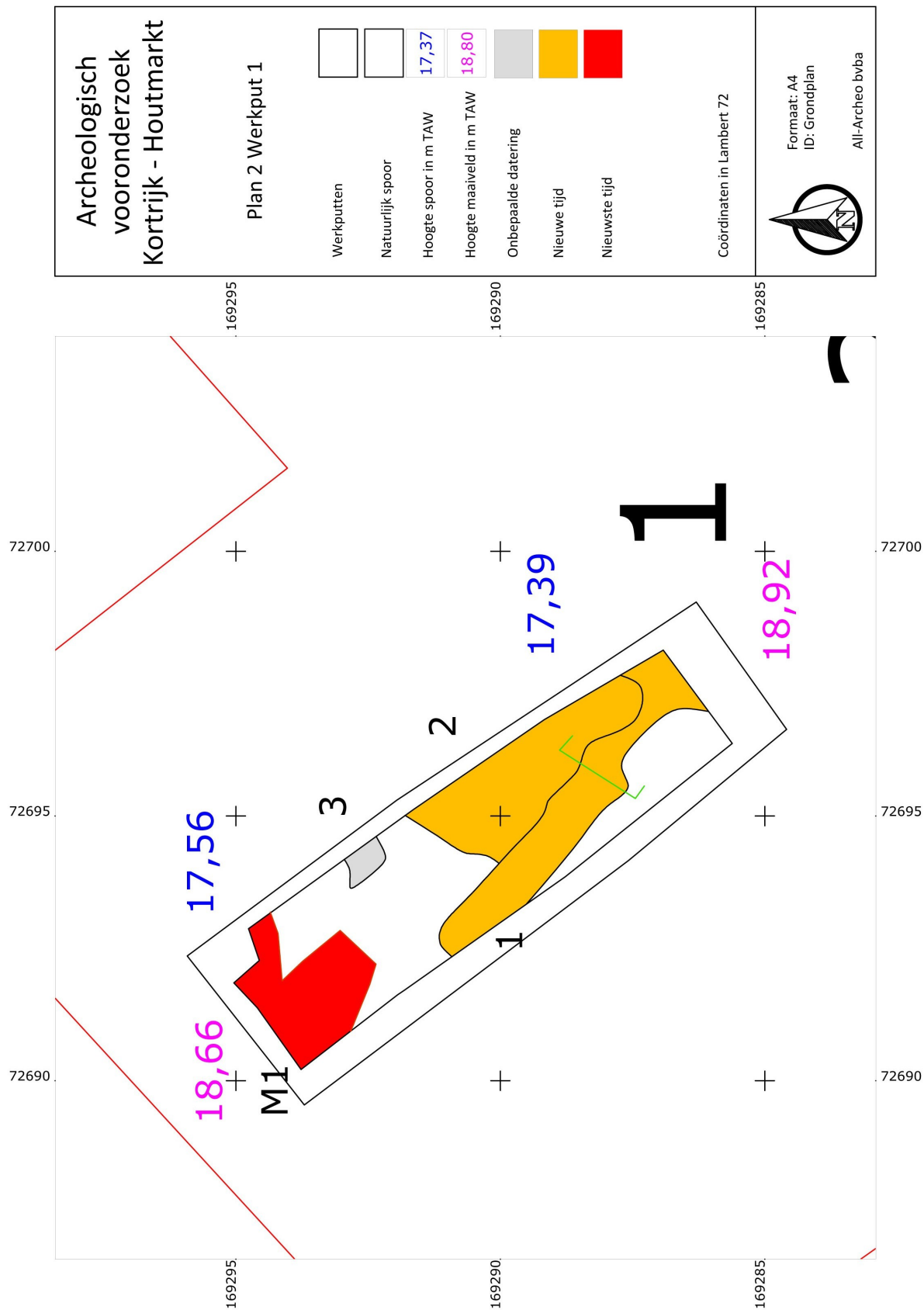

Fig. 16: Detail werkput 1

5.2 Bespreking werkputten

De bodemopbouw van de drie aangelegde werkputten was zeer gelijkaardig. Ze bestond bovenaan uit een puinlaag, die hier en daar gemengd was met stabilisé. Daaronder bevond zich een grijze grindlaag van variërende dikte, die duidelijk diende ter nivellering van het terrein en als onderlaag voor de verharding die voordien op het terrein aanwezig was. Deze lagen lijken te dateren uit de nieuwste tijd.

Fig. 17: WP1PRNO

Fig. 18: WP3PRZW (detail)

Fig. 19: WP3PRZW

Daaronder bevond zich een homogene donkerbruine ophogingslaag met baksteenspikkels. De homogene donkerbruine kleur van de laag is vermoedelijk het gevolg van organisch materiaal dat er in terecht gekomen is. Mogelijk is deze laag toe te schrijven aan de fase waarin het onderzoeksgebied in gebruik was als tuin. Het kan algemeen gedateerd worden in de middeleeuwen tot nieuwe tijd. Helaas werd in deze laag geen vondstmateriaal aangetroffen dat meer informatie kan bieden over de precieze datering van de periode waarin de laag tot stand kwam. Op basis van stratigrafische relaties kan echter gesteld worden dat de laag jonger is dan WP3S1, WP3S3 en WP3S5. De laag is echter ouder dan bijvoorbeeld WP1S1 en WP3S7. Al deze

sporen zijn echter globaal in de nieuwe tijd te dateren (zie verder). Daarom kan geopperd worden dat de homogene donkerbruine ophogingslaag, waarschijnlijk in de loop van de nieuwe tijd tot stand gekomen is. De homogene donkerbruine ophogingslaag was op zijn beurt gelegen op de homogene lichtgele moederbodem.

Werkput 1

Deze werkput ligt haaks ten opzichte van de Houtmarkt. Aan de zijde van de Houtmarkt werd een betonplaat aangetroffen (WP1M1). Daarachter bevinden zich nog drie sporen. WP1S1 is een greppel met een gelaagde donkere geelbruine vulling. Het bevat baksteenbrokken, brokken en spikkels kalkmortel en spikkels houtskool. In doorsnede blijkt de greppel komvormig met een maximale bewaarde diepte van 10 cm. Het spoor oversnijdt daarbij WP1S2. Vondstmateriaal omvat naast een fragment baksteen en twee fragmenten steen, ook een randfragment van een kogelpot in gedraaid grijs aardewerk. Het randfragment (type L29A) is te dateren vanaf de 12 de eeuw tot in de tweede helft van de 13de eeuw.²⁸ Daarnaast werden nog twee wandfragmenten gedraaid grijs aardewerk, een wandfragment rood aardewerk, een wandfragment Raeren steengoed uit de late middeleeuwen en een fragment bot aangetroffen in de vulling van het spoor. Het vondstmateriaal dateert het spoor in de late middeleeuwen of nieuwe tijd.

Fig. 20:
Randfragment
kogelpot uit
WP1S1 (1:2)

Fig. 21: Vondstmateriaal uit WP1S1

28 De Groote 2008, 199

Fig. 22: Overzicht van WP1

Fig. 23: Doorsnede van WP1S1 en WP1S2

WP1S2 heeft een gelijkaardige vulling als WP1S1, maar is te interpreteren als een kuil. Vondstmateriaal omvat een fragment baksteen, een fragment bot en een fragment bot, naast aardewerk. Het aardewerk bestaat uit twee wandfragmenten gedraaid grijs aardewerk, een randfragment rood geglazuurd aardewerk van een kan, een randfragment roodgeglazuurd aardewerk, vermoedelijk afkomstig van een kom, een wandfragment rood geglazuurd aardewerk en tot slot een bodemfragment van een majolica bord. Het bodemfragment van een majolica bord heeft een standring. Aan de binnenzijde is een blauw schaakbordmotief aangebracht. Dit motief kan gedateerd worden in het eerste kwart van de 17de eeuw.²⁹ Aan de onderzijde van het bord is de letter V te zien, achter de aanzet van een andere letter, met daaronder een hekje. Het spoor lijkt bijgevolg gedateerd te kunnen worden in het eerste kwart van 17de eeuw. Een coupe die gemaakt werd op de oversnijding tussen WP1S1 en WP1S2 toonde echter aan dat WP1S1 jonger is dan WP1S2. Op basis van het vondstmateriaal was WP1S2 te dateren in de late middeleeuwen of nieuwe tijd. Aangezien WP1S2 dateert uit het eerste kwart van de 17de eeuw, kan gesteld worden dat WP1S1 dateert uit de nieuwe tijd, meer bepaald ten vroegste de 17de eeuw.

Fig. 24: Vondstmateriaal uit WP1S2

²⁹ Bartels 1999, 789 en 796

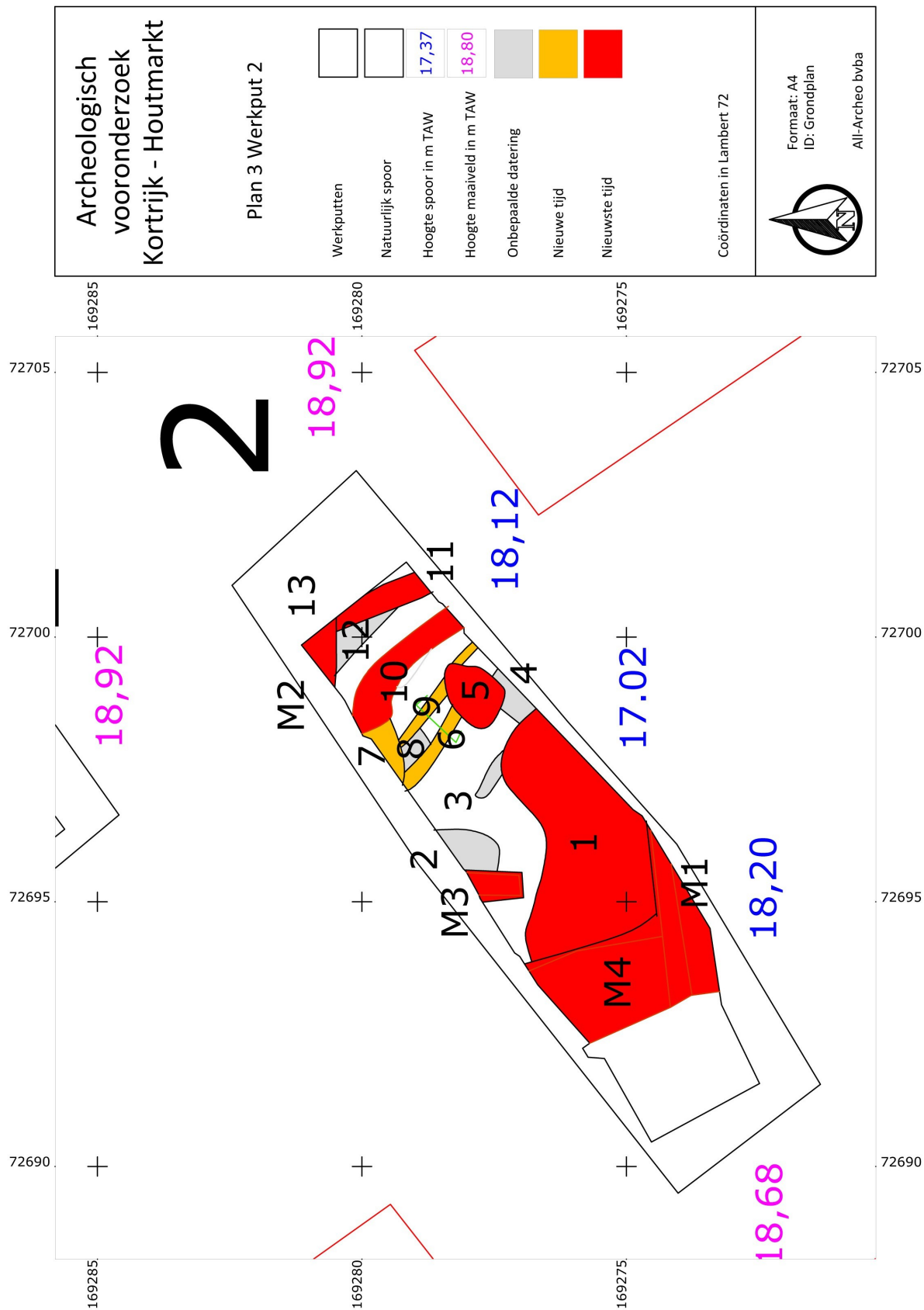

Fig. 25: Detail werkput 2

WP1S3 is tot slot eveneens een kuil met een gelaagde donkere geelbruine vulling, maar bevat eerder weinig spikkels baksteen, kalkmortel en houtskool. Dit spoor leverde geen vondsmateriaal op.

Werkput 2

In de eerste plaats bevatte werkput 2 vier muurresten. WP2M1 en WP2M2 zijn bakstenen muren, uitgevoerd in kruisverband en met cementmortel. Muur 2 is de aanzet van de ondergrondse parking onder het gesloopte gebouw. WP2M3 is eveneens een bakstenen muur, maar uitgevoerd in een wildverband en met cementmortel. Het is te interpreteren als een gootje. WP2M4 is tot slot een laag stabilisé. Alle muurresten blijken in de nieuwste tijd gedateerd te kunnen worden.

Fig. 26: Overzicht van WP2

Fig. 27: WP2M1 (links) en WP2M4 (rechts)

Fig. 28: WP2M2

Fig. 29: WP2PRZW met WP2M3 (links)

Werkput 2 bevatte eveneens 13 sporen. WP2S1 omvat een donkere bruingrijze gevlekte verstoring en bevat fragmenten baksteen, dakpan en rioleringsbuis. Ingezameld vondstmateriaal omvat een oesterschelp, een wandfragment porselein, een randfragment van een porseleinen kom, twee wandfragmenten van een kom in industrieel wit aardewerk, een wandfragment van een cache-pot in industrieel wit aardewerk, twee randfragmenten en een wandfragment van twee verschillende bordes in industrieel wit aardewerk en een randfragment van een tegel in industrieel wit aardewerk. Het

Fig. 30: Vondstmateriaak uit WP2S1

vondstmateriaal dateert het spoor duidelijk in de nieuwste tijd. WP2S2 is een kuil met een homogene donkergrijze vulling, die slechts weinig spikkels baksteen, kalkmortel en houtskool bevat.

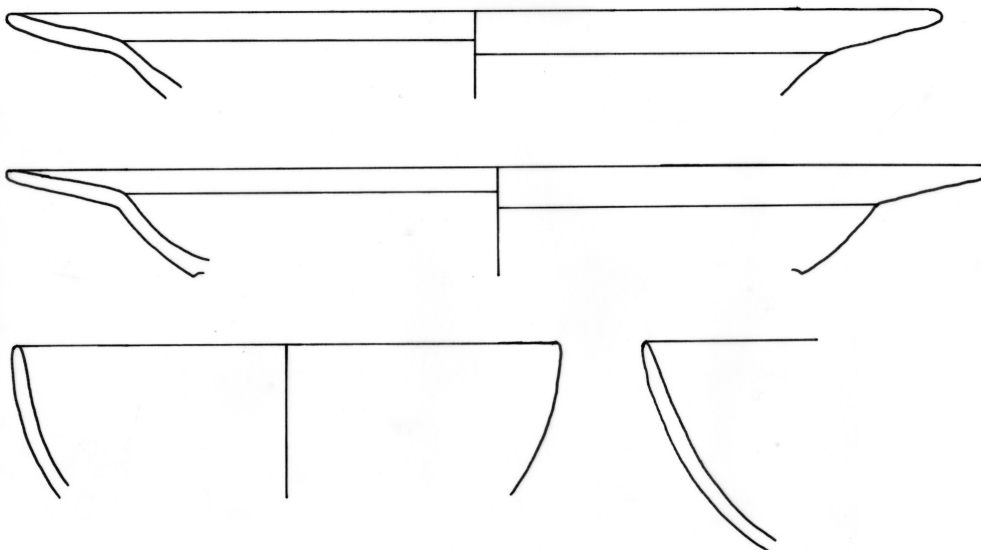

Fig. 31: Vondstmateriaal uit WP2S1 (1:2)

WP2S3 is een spitspoor met een bruingele gevlekte vulling. WP2S4 is een kuil met een donkere geelbruine gevlekte vulling en spikkels baksteen. Ingezamelde vondsten omvatten twee fragmenten mortel en vier fragmenten bot, maar geen dateerbaar materiaal. WP2S5 is eveneens een kuil met een donkere geelbruine gevlekte vulling. Het bevatte veel spikkels baksteen, kalkmortel en houtskool. Het spoor is te beschouwen als een funderingspaal van het afgebroken gebouw, en dateert bijgevolg in de nieuwste tijd. Een boring werd uitgevoerd tot een diepte van 1,35 m onder het aangelegd vlak. Op dit niveau werd op een ondoordringbare laag stabilisé gestoten. Vondsten uit het spoor omvatten een fragment baksteen, een fragment bot, een ijzeren nagel en een randfragment van een teil in grijs aardewerk.

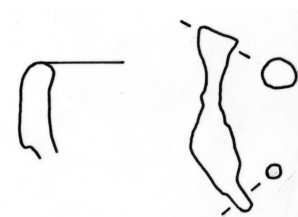

Fig. 32: Vondstmateriaal uit WP2S5 (1:2)

Fig. 33: WP2S3-9

Fig. 34: WP2S6 en WP2S9

WP2S6 en WP2S9 zijn twee greppeltjes die parallel aan elkaar gelegen zijn. Ze hebben een homogene bruine vulling en bevatten spikkels baksteen, kalkmortel en houtskool. Een coupe van de sporen toont aan dat ze beide in doorsnede komvormig zijn met steile randen. Ze hebben een

maximale bewaarde diepte van 15 cm. Vondstmateriaal uit WP2S9 omvat een wandfragment gedraaid grijs aardewerk en een randfragment van een kom in rood aardewerk met tinglazuur, waardoor de sporen te dateren zijn in de nieuwe tijd.

WP2S7 is een kuil met een bruine gevlekte vulling. Het spoor bevatte 19 fragmenten bot, waaronder enkele fragmenten van een menselijke schedel, een ijzeren nagel, een wandfragment gedraaid grijs aardewerk en een wandfragment rood geglazuurd aardewerk. Het vondstmateriaal dateert het spoor in de nieuwe tijd. WP2S8 is eveneens een kuil, maar met een donkere geelbruine gelaagde vulling. Deze bevat brokjes baksteen en kalkmortel. WP2S10 bleek een restant bioturbatie te zijn en is dus te beschouwen als een natuurlijk spoor.

Fig. 35:
Randfragment
kom uit
WP2S9 (1:2)

WP2S11 is een rioleringstracé, te dateren in de nieuwste tijd. Het heeft een grijsgele gevlekte vulling en bevat veel puin, met voornamelijk brokken baksteen en kalkmortel. WP2S12 is een kuil met een bruine gevlekte vulling en brokjes baksteen en kalkmortel. WP2S13 heeft tot slot een gelijkaardige vulling als WP2S12 en is opnieuw een rioleringstracé.

Werkput 3

Werkput 2 bevatte twee muurresten. WP3M1 is een bakstenen muur met cementmortel, die onderaan opgebouwd was in wild verband en daarboven in kruisverband. De muren waren aan de binnenzijde bestreken met cement. De muur is te interpreteren als een kelder. WP3M2 is eveneens een bakstenen muur, opgebouwd in wild verband en met cementmortel. Ook hier zijn de muurresten te dateren in de nieuwste tijd, zoals in werkput 3.

Fig. 36: Zicht op WP3

Fig. 37: WP3M1

WP3S1, WP3S2, WP3S3 en WP3S5 zijn kuilen met een homogene bruine vulling. Ze bevatten vrij weinig spikkels baksteen en vrij veel spikkels houtskool. Een boring in WP3S1 toont aan dat het spoor 2,35 m diep is. Stratigrafische relaties geven aan dat WP3S2 jonger is dan WP3S1, WP3S3 jonger is dan WP3S4 en WP3S6 en WP3S7 jonger zijn dan WP3S5. Vondstmateriaal uit WP3S1 omvat twee wandfragmenten gedraaid grijs aardewerk, vermoedelijk afkomstig van een teil. De vondsten dateren het spoor in de nieuwe tijd. WP3S2 bevatte een fragment mortel en een fragment van een dakpan, te dateren in de nieuwste tijd. WP3S3 bevatte twee fragmenten bot, een fragment steen, vier wandfragmenten en een oorfragment in gedraaid grijs aardewerk, evenals een randfragment gedraaid grijs aardewerk van een teil. Daarnaast bevatte het spoor nog een randfragment rood aardewerk met roetaanslag, afkomstig van een kom en een wandfragment wit aardewerk met groene glazuur. De vondsten dateren het spoor globaal in de nieuwe tijd.

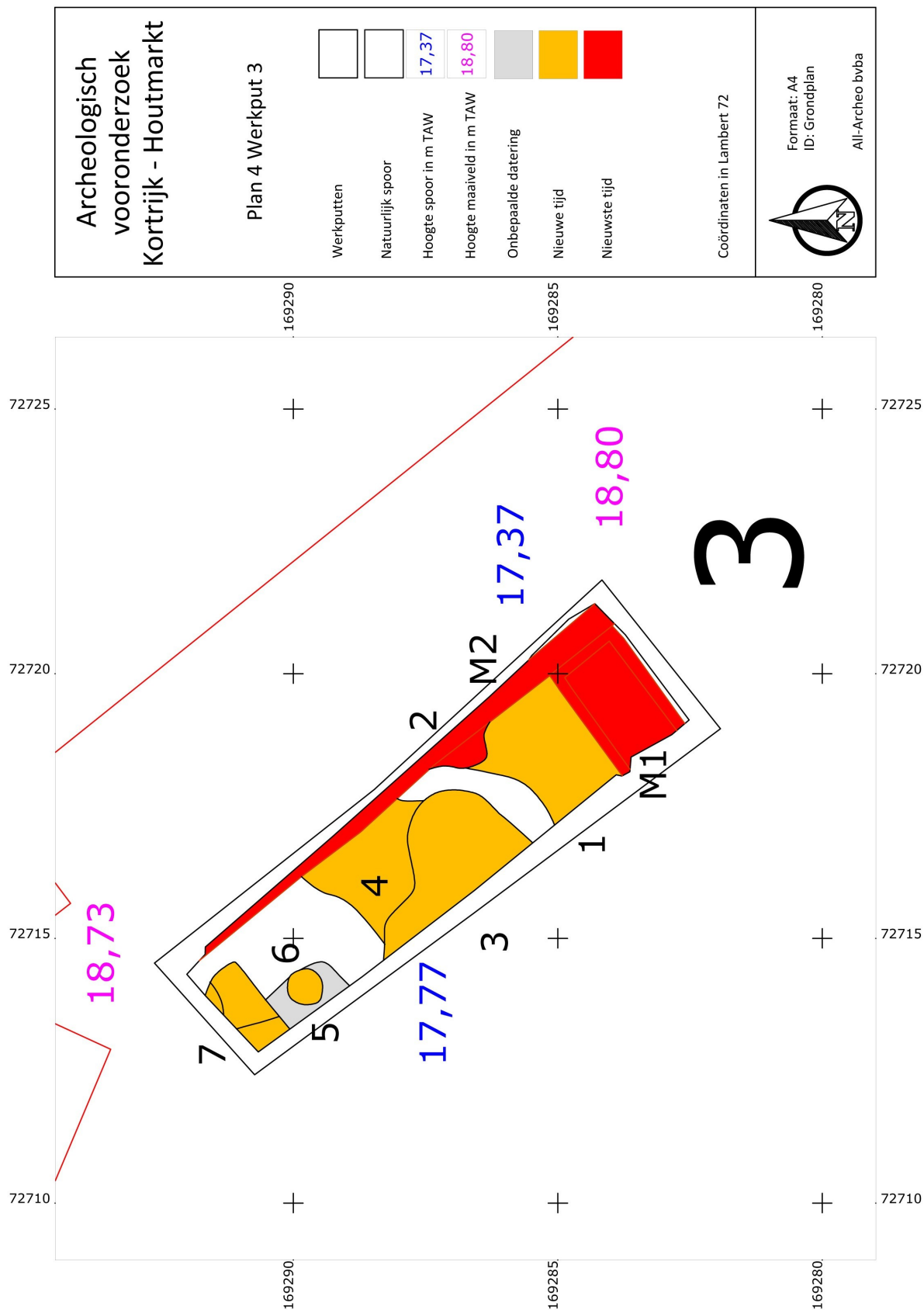

Fig. 38: Detail werkput 3

Fig. 39: Vondstmateriaal uit WP3S3

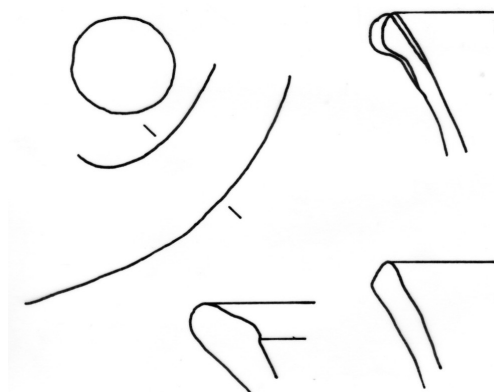

Fig. 40: Vondstmateriaal uit WP3S3 (1:2)

WP4S4 is een kuil met een lichte geelbruine gevlekte vulling, weinig spikkels baksteen en veel spikkels houtskool. Het bevatte een wandfragment gedraaid grijs aardewerk en is te dateren in de middeleeuwen of nieuwe tijd. WP3S6 en WP3S7 zijn ook kuilen met een homogene donkerbruine vulling. Ze bevatten vrij veel brokken baksteen en vrij veel spikkels mortel. WP3S6 leverde twee fragmenten van een tegel in rood aardewerk, een fragment bot en twee fragmenten steen op, naast drie wandfragmenten rood geglaazuurd aardewerk, twee randfragmenten, een pootje en een oorfragment rood aardewerk van een grape en een randfragment van een cache-pot in rood aardewerk. Dit dateert het spoor in de late middeleeuwen tot nieuwe tijd. Tot slot bevatte WP3S7 drie fragmenten mortel, twee fragmenten baksteen en een wandfragment gedraaid grijs aardewerk, waardoor het spoor te dateren is in de middeleeuwen of nieuwe tijd.

WP3S8 bevond zich in het zuidwestelijke profiel en vormt de insteek van WP3M1. Het spoor heeft een witrode gelaagde vulling met zeer veel brokken baksteen en mortel. WP3S9 is tot slot een rioleringsbuis en de aanleg sleuf ervan. Deze is opgevuld met een lichte bruingrijze gelaagde vulling.

5.3 Besluit

Tijdens het onderzoek werd vastgesteld dat op het terrein een relatief eenvoudige stratigrafische opbouw aanwezig is. Boven de C-horizont werd een relatief dik homogeen donkerbruin ophogingspakket aangetroffen, dat verband lijkt te houden met het gebruik van het terrein als tuin. Bovendien wijst de geregistreerde lagenopbouw op een relatief goede bewaringstoestand van het aanwezige bodemarchief. Het relatief beperkte aantal verstoringen dat aangetroffen werd tijdens het onderzoek, lijkt dit te bevestigen.

Naast de aangetroffen muurresten, die allemaal dateren uit de nieuwste tijd en een aantal sporen dat eveneens te dateren is in de nieuwste tijd, bleken een groot aantal sporen te situeren in de nieuwe tijd. Het gaat in hoofdzaak om kuilen, maar ook enkele greppeltjes. Het is voorlopig onduidelijk wat de primaire functie van de kuilen geweest is. Een functie van

zavelwinningskuilen lijkt de meest voor de hand liggende verklaring. Er werden geen sporen aangetroffen die duidelijk in de middeleeuwen te dateren zijn, hoewel zich wel vondstmateriaal uit de (volle of late) middeleeuwen gemengd bevond tussen jonger materiaal. Dit lijkt dus wel te wijzen op sporen uit de (volle of late) middeleeuwen in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied. Het kan ook dat resten uit de middeleeuwen binnen het onderzoeksgebied vergraven zijn door sporen uit de nieuwe tijd.

6 Waardering

De aangetroffen sporen lijken grotendeels te dateren in de nieuwe en nieuwste tijd en omvatten in hoofdzaak (perceels)greppels en verstoringen.

Beleving

Belevingswaarde in functie van schoonheid en herinneringswaarde is niet van toepassing.

Fysieke kwaliteit

Tijdens het onderzoek werd vastgesteld dat op het terrein een relatief eenvoudige stratigrafische opbouw aanwezig is. Boven de C-horizont werd een relatief dik homogeen donkerbruin ophogingspakket aangetroffen, dat verband lijkt te houden met het gebruik van het terrein als tuin. Bovendien wijst de geregistreerde lagenopbouw op een relatief goede bewaringstoestand van het aanwezige bodemarchief. Het relatief beperkte aantal verstoringen dat aangetroffen werd tijdens het onderzoek, lijkt dit te bevestigen.

Inhoudelijke kwaliteit

Het onderzoek heeft in de eerste plaats de elementen uit het historisch onderzoek kunnen bevestigen. Er werden namelijk geen muurresten aangetroffen die dateren voor de nieuwste tijd en er werd een laag vastgesteld, die in verband kan gebracht worden met het gebruik van het onderzoeksgebied als tuinzone.

Verder werden nog diverse kuilen en enkele greppels aangetroffen uit de nieuwe tijd. Voorlopig wordt een functie als zavelwinningskuilen in acht genomen voor de aangetroffen kuilen. Dit geeft een idee van het gebruik van open ruimtes binnen de stad. Hierdoor hebben ze een grote inhoudelijke kwaliteit. De aanwezige sporen lijken echter niet te wijzen op de aanwezigheid van ruimere structuren.

Beantwoording onderzoeksvragen

Het voorgaande onderzoek had tot doel de onderzoeksvragen te beantwoorden, die aan het begin van het onderzoek voorop gesteld werden.

- Is er sprake van gaaf bewaard archeologisch erfgoed in de bodem van het plangebied?
  - Het aanwezige bodemarchief werd hier en daar verstoord door muurresten, rioleringstracés en verstoringen die toe te schrijven zijn aan de nieuwste tijd. Toch blijken deze verstoringen een eerder beperkte impact gehad te hebben op het aanwezige bodemarchief. Daarop wijst ook de aanwezigheid van een ophogingspakket uit de nieuwe tijd, dat te relateren is aan het gebruik van het onderzoeksgebied als tuinzone. Er kan bijgevolg gesteld worden dat het archeologisch erfgoed in de bodem van het plangebied relatief gaaf bewaard is.
- Wat was de impact van de bouw van het ziekenhuis in de jaren '50 op de bodem van het plangebied?
  - Daar waar bebouwing aanwezig geweest is op het terrein, blijkt het aanwezige bodemarchief wel sterk verstoord. Zodanig zelfs dat niets van het oorspronkelijke bodemarchief bewaard gebleven is. Dit werd vastgesteld aan de randen van het onderzoeksgebied, ter hoogte van de muurresten in werkputten 2 en 3.
- Kunnen er sporen worden aangetroffen die te relateren zijn aan het gebruik als kloostertuin en zo ja, hoe zijn deze te herkennen en te waarderen? Kunnen elementen afgeleid worden m.b.t. teelt?
  - Zoals eerder aangehaald, werd inderdaad een homogene donkerbruine laag vastgesteld in de verschillende werkputten. De donkerbruine kleur wijst er op dat organisch materiaal gemengd is in deze laag, wat overeenstemt met de verwachtingen bij het gebruik van het onderzoeksgebied als tuinzone. De dikte van

- de laag bedraagt ongeveer 30 cm. Bovendien was geen verder onderscheid te maken in de laag. Hieruit kan bijgevolg niet afgeleid worden dat de zone lange tijd als grasland gebruikt is. Bijgevolg lijkt een gebruik als moestuin eerder aan te nemen. Verdere aanwijzingen met betrekking tot bijvoorbeeld de aanwezige teelten, waren er niet. Hiervoor is een verder onderzoek van het bodemprofiel nodig, bijvoorbeeld aan de hand van micromorfologie.
- Zijn er sporen aanwezig van de middeleeuwse of vroegere bewoning op deze locatie en hoe werden deze aangepast en verbouwd tot het klooster of geïntegreerd in het kloosterdomein?
    - Er zijn geen oudere bewoningssporen vastgesteld op het terrein. Wel werd vondstmateriaal uit de volle of late middeleeuwen aangetroffen. Dit bevond zich echter tussen recenter materiaal, in sporen die te dateren zijn in de nieuwe tijd.
  - Zijn er indicaties voor Romeinse of oudere aanwezigheid en zo ja, hoe uitte deze zich?
    - Er werden geen vondsten of sporen aangetroffen die een aanwijzing zijn voor een Romeinse of zelfs oudere aanwezigheid op het onderzoeksgebied of zijn omgeving.
  - Zijn er archeologische sporen die het beeld uit de iconografie tegenspreken, zijnde een terrein dat gedurende 400 jaar onbebouwd was?
    - Het onderzoek bleek de historische cartografische bronnen die beschikbaar zijn voor het onderzoeksgebied te bevestigen. Er werden geen tegenstrijdigheden vastgesteld, die de bruikbaarheid van de historische cartografische bronnen in twijfel doen trekken.
  - Werden er begravingen aangetroffen en zo ja, gaat het om intentionele begravingen die eigen zijn aan een klooster en kloosterkerkhof, of gaat het eerder om een noodbegraving zoals de gekende pestepidemie uit 1580? Op welke diepte bevinden de resten zich? Wat is de bewaringstoestand van het skeletmateriaal? Wat is hun datering? Zijn er aanwijzingen over het geslacht, de identiteit en/of de sociale status van de overledenen? Welke inschatting wordt gemaakt van dichtheid (hoeveel skeletten bevinden zich nog in de ondergrond?)
    - Tijdens het onderzoek werden geen begravingen vastgesteld. Wel werd vergraven menselijk botmateriaal aangetroffen in WP2S7, dat zich in het westen van het onderzoeksgebied bevindt. Het is onduidelijk hoe deze resten in de vulling van WP2S7 terecht gekomen zijn. Het lijkt weinig waarschijnlijk dat bij het ontstaan van het spoor een skelet verstoord werd. Hiervoor werden alleszins nergens aanwijzingen aangetroffen. Een andere mogelijkheid is dat tijdens de vorming van de vulling van het spoor, materiaal van elders werd aangebracht.
  - Welke onderzoeksstappen (vervolgonderzoek) zijn noodzakelijk of aangewezen in het licht van de geplande werken? Welke methodologie wordt best gehanteerd en welke vraagstellingen dringen zich op? Welke analyses (en in welke hoeveelheden) zijn aangewezen?
    - Het uitgevoerde vooronderzoek leverde het antwoord op heel wat onderzoeksvragen en bracht heel wat bijkomende informatie aan het licht. Er zijn echter geen nieuwe onderzoeksvragen naar voor gekomen, die aanleiding geven tot een verder onderzoek van het onderzoeksgebied. Dit zou slechts een beperkte hoeveelheid nieuwe informatie kunnen aanbrengen.

7 Analyse van de geplande situatie: effecten

Door middel van een analyse van de geplande situatie wordt onderzocht op welke wijze en in welke mate de effecten, zijnde de geplande ingreep in de bodem, de aanwezige archeologische waarden zal beïnvloeden. Dit maakt mogelijk om voor de verschillende effecten, adviezen op te stellen.

Fysieke aantasting van archeologische waarden

De geplande werkzaamheden noodzaken een aantal bodemingrepen die tot op zekere diepte het bodemarchief volledig zullen vergraven.

Aantasting ensemblewaarde van archeologische waarden

De ensemblewaarde van de archeologische waarden blijkt goed bewaard bewaard. De aanwezige sporen blijken immers grotendeels te dateren uit de nieuwe tijd. Aan de andere kant kan gesteld worden dat er geen aanwijzingen aangetroffen werden voor de aanwezigheid van structuren (concrete samenhang tussen verschillende sporen waardoor een verdere stap in de interpretatie bekomen wordt). De geplande bodemingreep zal de ensemblewaarde wel verder aantasten.

Degradatie van archeologische waarden

Het aanwezige bodemarchief blijkt ter hoogte van het onderzoeksgebied nog relatief goed bewaard. Er werd slechts een beperkt aantal verstoringen vastgesteld. Bovendien zijn deze vooral aan de randen van het onderzoeksgebied te situeren. Ook de aanwezigheid van een ophogingspakket dat te relateren is aan het gebruik van het onderzoeksgebied als tuinzone, lijkt te wijzen op een eerder goede bewaring van het bodemarchief.

Deformatie van archeologische waarden

Als gevolg van de druk uitgeoefend door de in te planten gebouwen, zal ook een deel van de onderliggende bodem die niet onmiddellijk fysiek aangetast is, gecompacteerd worden. Ook de zware werfmachines zullen de bodem enigszins verstoren in de zones die niet onmiddellijk fysiek worden aangetast.

8 Aanbevelingen

8.1 Adviezen

Op basis van de waardering van de aangetroffen archeologische sporen, structuren en site en een analyse van het geplande grondverzet, worden voor het onderzoeksgebied de volgende opties overwogen:

Door middel van het uitgevoerde vooronderzoek werden de verschillende archeologische waarden in voldoende mate in kaart gebracht en geïnterpreteerd. Het uitgevoerde vooronderzoek leverde bovendien het antwoord op heel wat onderzoeksvragen en bracht heel wat bijkomende informatie aan het licht. Er zijn echter geen nieuwe onderzoeksvragen naar voor gekomen, die aanleiding geven tot een verder onderzoek van het onderzoeksgebied. Dit zou slechts een beperkte hoeveelheid nieuwe informatie kunnen aanbrengen. Verder archeologisch onderzoek hiervan lijkt dan ook weinig zinvol. Bijgevolg wordt de vrijgave van het terrein geadviseerd.

9 Bibliografie

9.1 Publicaties

- Acke B. *et al*, 2007: *Archeologische opgraving, Sint-Janspoort Kortrijk, Basisrapport - mei 2007*.
- Acke B. *et al*, 2008: Project Sint-Janspoort, in: *Zuid-Westvlaamse opgravingen 2007. Archeologische en historische monografieën Zuid-West-Vlaanderen* 67, 26-30.
- Acke B. *et al*, 2009, Kortrijk: project Sint-Janspoort, in: *Zuid-Westvlaamse opgravingen 2008. Archeologische en historische monografieën Zuid-West-Vlaanderen* 70, 30-35.
- Acke, B./R.Trommelmans, 2009: *Archeologische werfbegeleiding Sint-Janspoort Kortrijk (prov. West-Vlaanderen). Eindverslag - januari 2009*.
- Acke, B./A. Eryvnyck/A. Lentacker/K. Maesen/R. Trommelmans, 2010: Resultaten van het archeologisch onderzoek op bouwplaats van "K in Kortrijk", *Leiegouw* 52.2, 229-262.
- Anseeuw J., 1987: *Gallo-Romeinse waterputten in Vlaanderen. Een status quaestionis, onuitgegeven licentiaatsverhandeling R.U.Gent*.
- Bogemans, F. 2007: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 29: Kortrijk*.
- De Cuyper, J., 1959: Oude gedenkstenen in de Sint-Maartenskerk te Kortrijk, *Biekorf, Westvlaams Archief voor Geschiedenis, Oudheidkunde en Folklore* 60.4, 111-114.
- Decuypere, P., 1990: De Kortrijkse stadsgevangenis in de Leiestraat. 14de- begin 19de eeuw, *De Leiegouw* XXXII, 1, 3-58
- De Groote, K., 2008: *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw)*, Brussel.
- Deschietier J., 1993. Periode I: Romeinse vondsten in de zuidwijk, in: Despriet (ed.), *De Kortrijkse Groeningeabdij. Een archeologische en historische studie, Archeologische en Historische Monografieën van Zuid-West-Vlaanderen* 28.
- Deschietier J., 1995. *Romeins Kortrijk III. De zuidwijk. Vondsten uit de Abdij van Groeninge 1988-1992, Archeologische en Historische Monografieën van Zuid-West-Vlaanderen* 32.
- Despriet Ph., 1969, *Vóór-Romeinse en Romeinse vondsten uit zuidelijk West-Vlaanderen*, in: *Archeologie* 1969, 2, p. 72
- Despriet Ph., 1971: Oudheidkundige opgravingen en vondsten in Kortrijk in 1970, *De Leiegouw* XIII, 3-4, 219-238.
- Despriet, Ph., 1972: Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1971, *De Leiegouw* XIV.
- Despriet, P., 1974: Keramiek uit middeleeuws Kortrijk, *De Leiegouw* XVI.1, 25-32.
- Despriet, Ph., 1975: Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1974, *De Leiegouw* XVII.4, 341-360.

- Despriet, Ph., 1976: Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1975, *De Leiegouw* XVIII.
- Despriet Ph., 1989: Opgravingen aan de Kortrijkse Sint-Maartenskerk, *Archaeologia Mediaevalis*, 17-18/03/1989, 40-41
- Despriet, Ph., 1990: Kortrijk (W.-VI): de ambachtelijke zuidwijk, *Archeologie* 1990.
- Despriet, P., 1991: Kortrijk (W.-VI.): de abdij van Groeninge, *Archeologie* 1990.
- Despriet Ph., 1993. De Kortrijkse Groeningeabdij. Een archeologische en historische studie, *Archeologische en Historische Monografieën van Zuid-West-Vlaanderen* 28.
- Despriet, Ph., 1994: Noodopgraving aan het Schouwburgplein in Kortrijk (W.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 17, 58-59.
- Despriet P., 2008, Lange Brugstraat: tegelvondst, in: Zuid-Westvlaamse opgravingen 2007. *Archeologische en historische monografieën Zuid-West-Vlaanderen* 67.
- Despriet, Ph., 2012: *Studie terrein Houtmarkt 33 te Kortrijk (historiek en archeologie) n.a.v. Afbraak ziekenhuis Sint Nikolaas*, onuitgegeven studie in opdracht van vzw Sint-Vincentius.
- Devliegheer, L., 1958: Kerken en abdijen in West-Vlaanderen, *Archeologie* 1958.2, 436-437.
- Devliegheer L., 1959: Grafzerken te Kortrijk, in: *Archeologie* 1959, 1, 163.
- Dewilde B./J.P Vierstraete, 1982: Sint-Maartenkerk, *Gids voor Groot Kortrijk*, 71-82.
- English M., 1959: De oudste gedeelten van de Sint-Maartenskerk te Kortrijk, *De Leiegouw* I, 11-18.
- Gautier, A., 1994: Archeozoologisch onderzoek in het Laboratorium voor Paleontologie (UGent), *Archaeologia Mediaevalis* 17, 11.
- Janssens, D., 1981: Kortrijk (W.-VI.): opgravingen in Sint-Maartenskerk, *Archeologie* 1981 2, 105-106.
- Janssens D.M., 1982: Kortrijk - Sint-Maartenskerk, *Archaeologia Mediaevalis*, 26-27/02/1982, 32.
- Janssens, D., 1988: De oudheidkundige opgravingen in Sint-Maartenskerk in 1981 en 1982, *Leiegouw* XXX.1-2, 33-38.
- Mattelaer, P., 2011: De windmolens van Kortrijk, *Leiegouw* 53.1.
- Rogge M., 1988: Een overzicht van de laat-Romeinse vondsten te Kortrijk, *Westvlaamse Archaeologica* 4, 2, 45-54
- Sevens, Th., 1910/11: In de straten van Kortrijk omtrent het midden der XVe eeuw, *Bulletin Geschied- en Oudheidkundige Kring Kortrijk* VIII.
- Sevens, Th., 1925/26: In de straten van Kortrijk omtrent het midden der XVIe eeuw, *Bulletin Geschied- en Oudheidkundige Kring Kortrijk* V.

Van Hoonacker, A., 1968: Kortrijks aardewerk in de 18de eeuw, *De Leiegouw* X.1

Verhaeghe, F., 1991: Sint-Maartenskerk van Kortrijk (W.-Vl.), *Archeologie* 1990, 148.

Viaene, A., 1958: Het Sioenklooster te Kortrijk, *Biekorf, Westvlaams Archief voor Geschiedenis, Oudheidkunde en Folklore* 59.9, 257-264

Zwaenepoel, S., 1983: *Het Sint-Niklaasgasthuis te Kortrijk (1357-1669)*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, K.U.Leuven.

9.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2013)

<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Centraal Archeologische Inventaris (2013)

<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2013)

<http://dov.vlaanderen.be>

GIS West-Vlaanderen, Geografisch informatiesysteem - Provincie Oost-Vlaanderen (2013)

<http://www.giswest.be/trage-wegen>

Nationaal geografisch instituut (2013)

<http://www.ngi.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2013)

Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)

<http://www.onderzoeksbalans.be>

10 Bijlagen

10.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing
DHM	Digitaal hoogtemodel

10.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.
Spijker	Bijgebouw dat dienst doet als opslagplaats.

10.3 Archeologische periodes

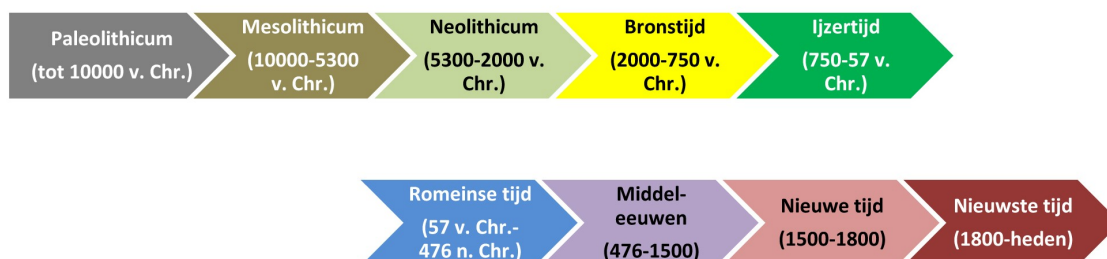

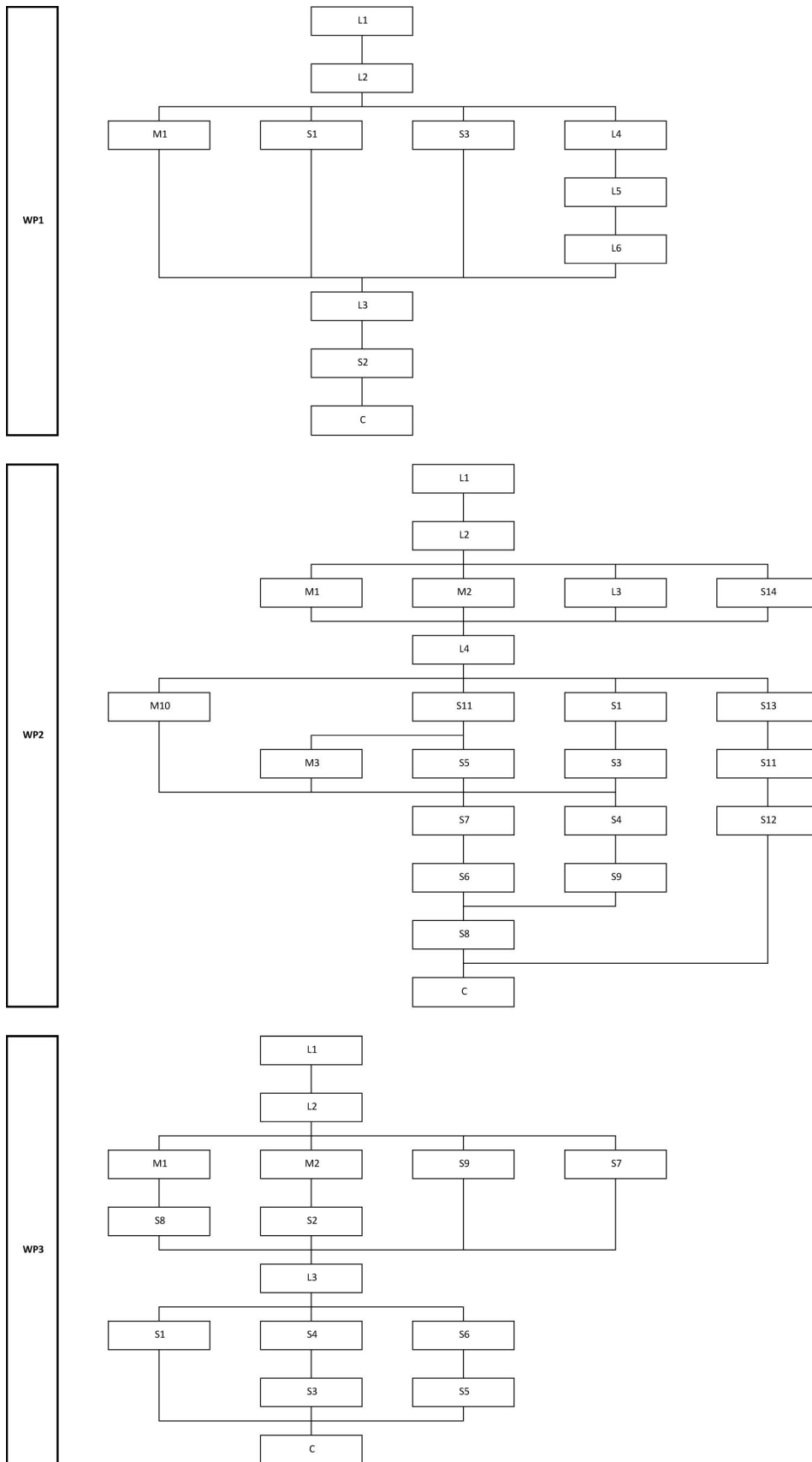
Fig. 41: Archeologische periodes

10.4 Plannen en tekeningen

- Plan 1: Situering
- Plan 2: Detail werkput 1
- Plan 3: Detail werkput 2
- Plan 4: Detail werkput 3

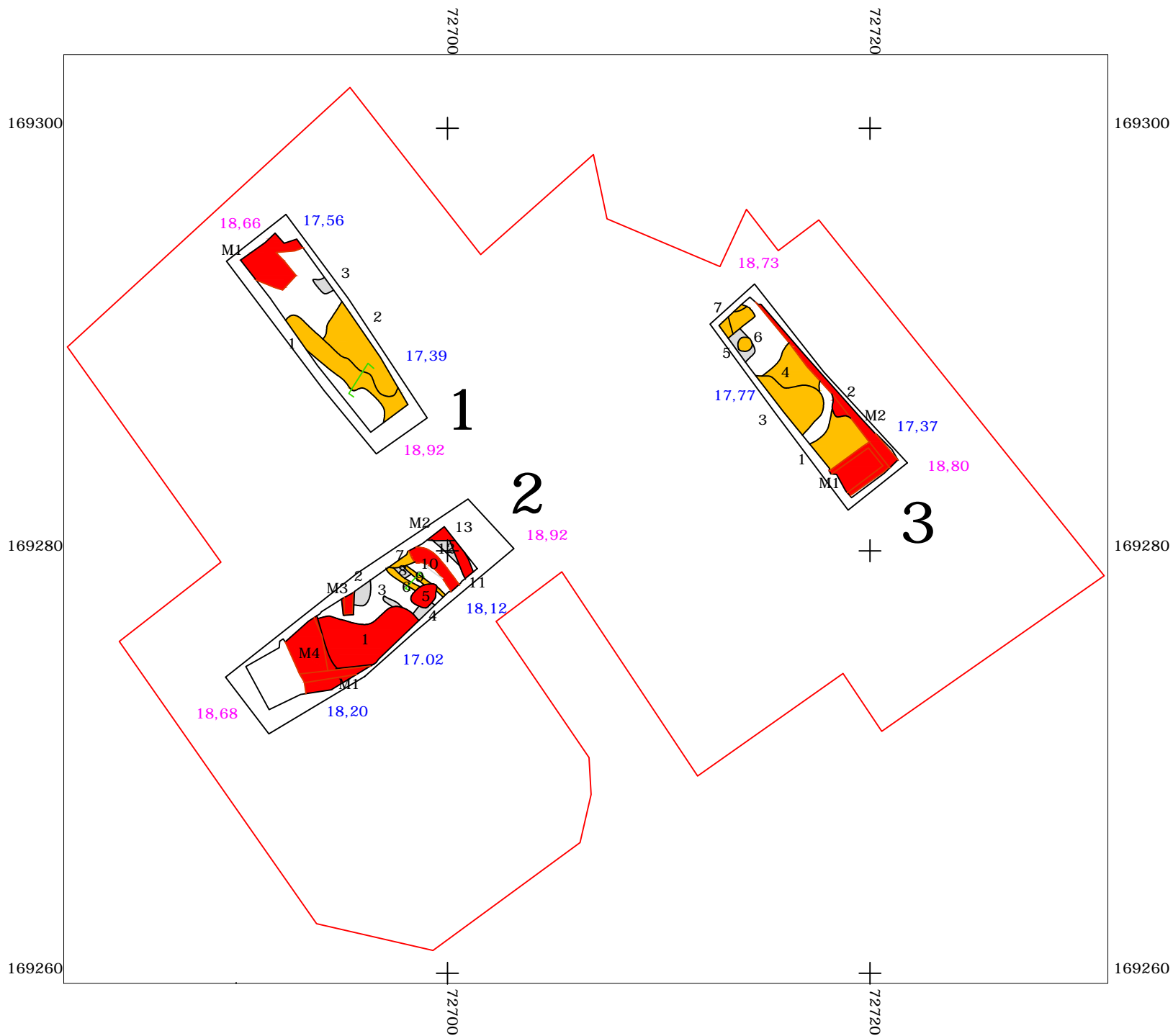
Tekening 1: Profiel- en coupetekeningen

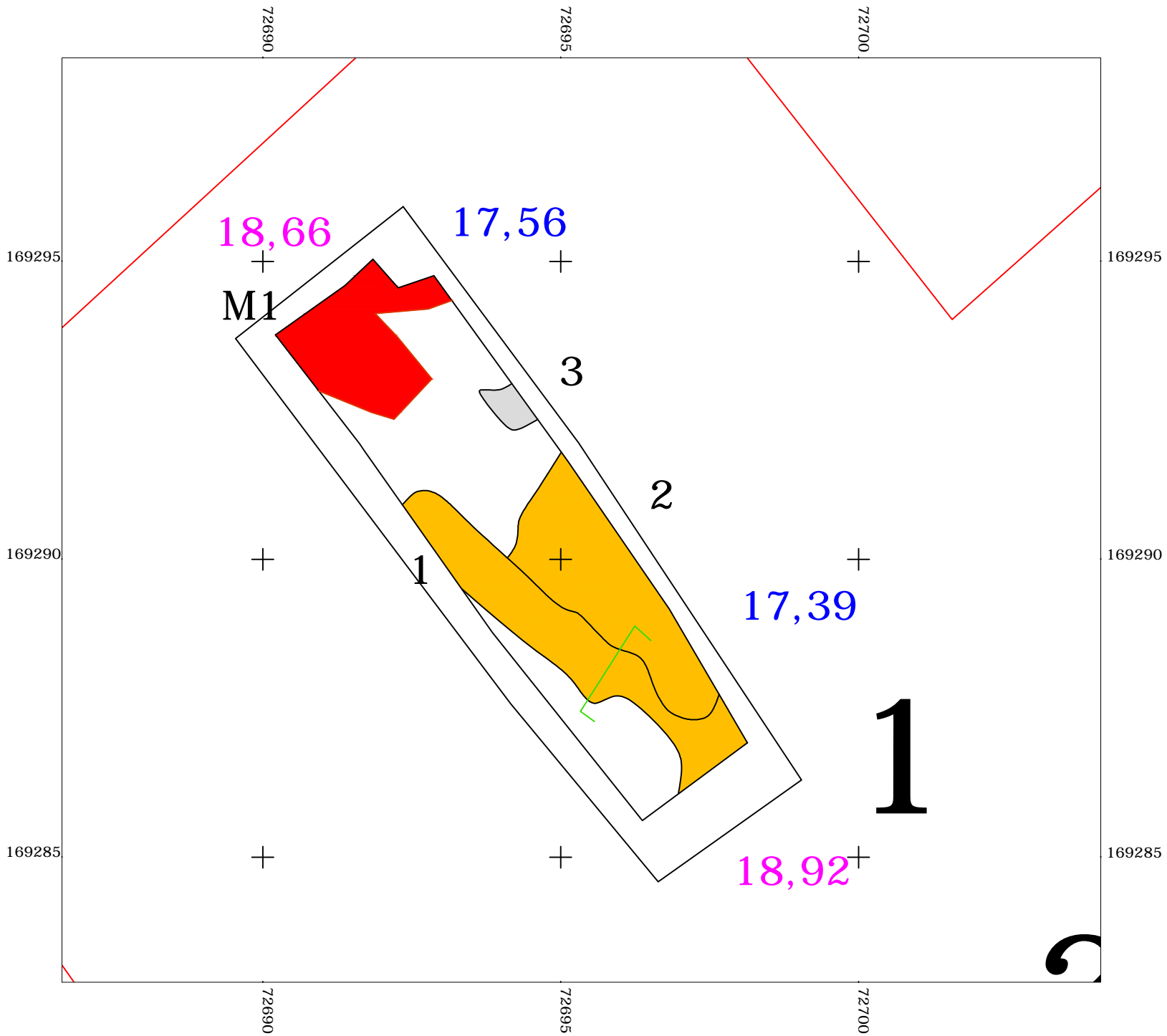
10.5 Harrismatrix

10.6 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

Archeologisch vooronderzoek Kortrijk - Houtmarkt

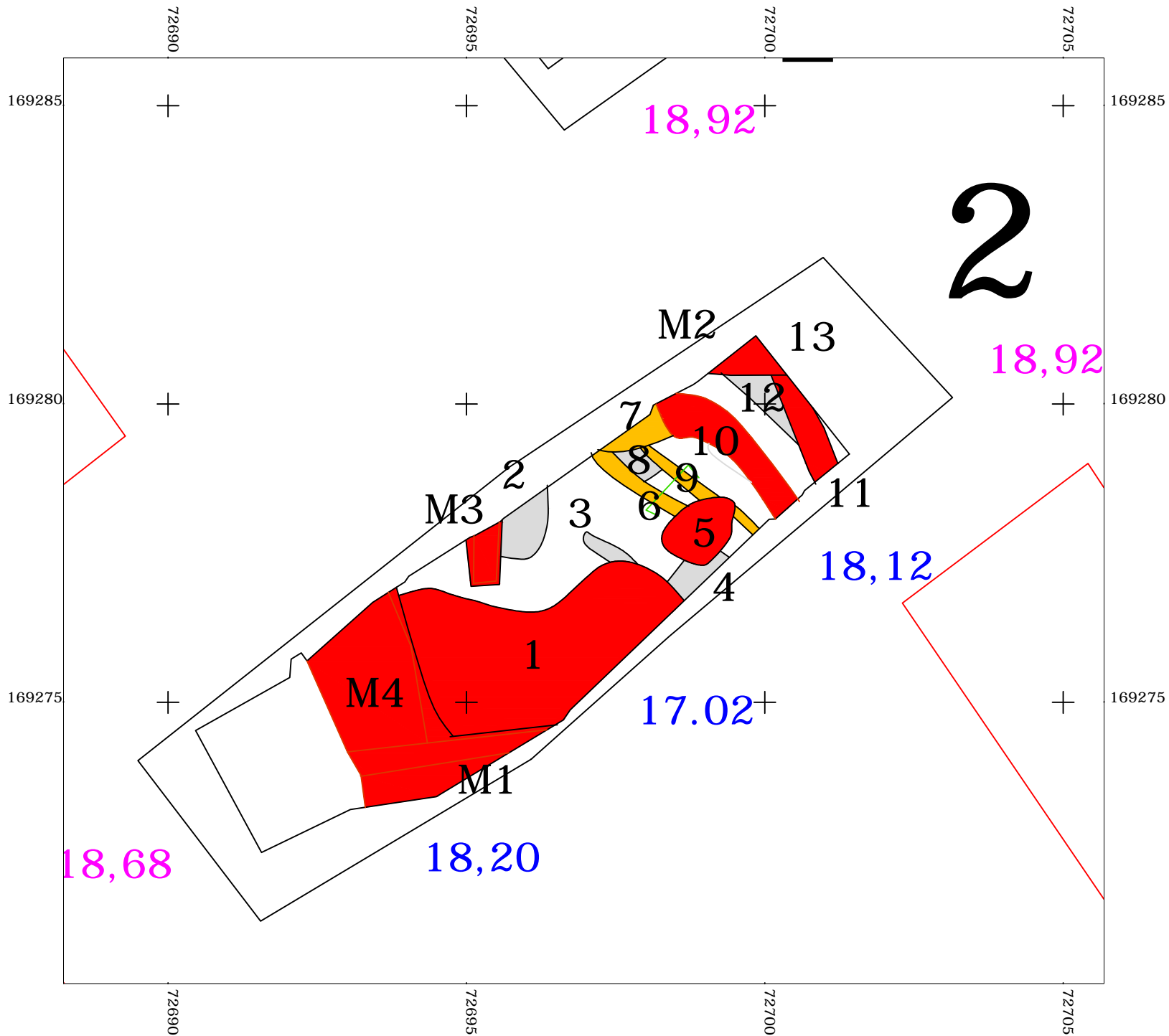
Plan 2 Werkput 1

Werkputten	
Natuurlijk spoor	
Hoogte spoor in m TAW	17,37
Hoogte maaiveld in m TAW	18,80
Onbepaalde datering	
Nieuwe tijd	
Nieuwste tijd	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Kortrijk - Houtmarkt

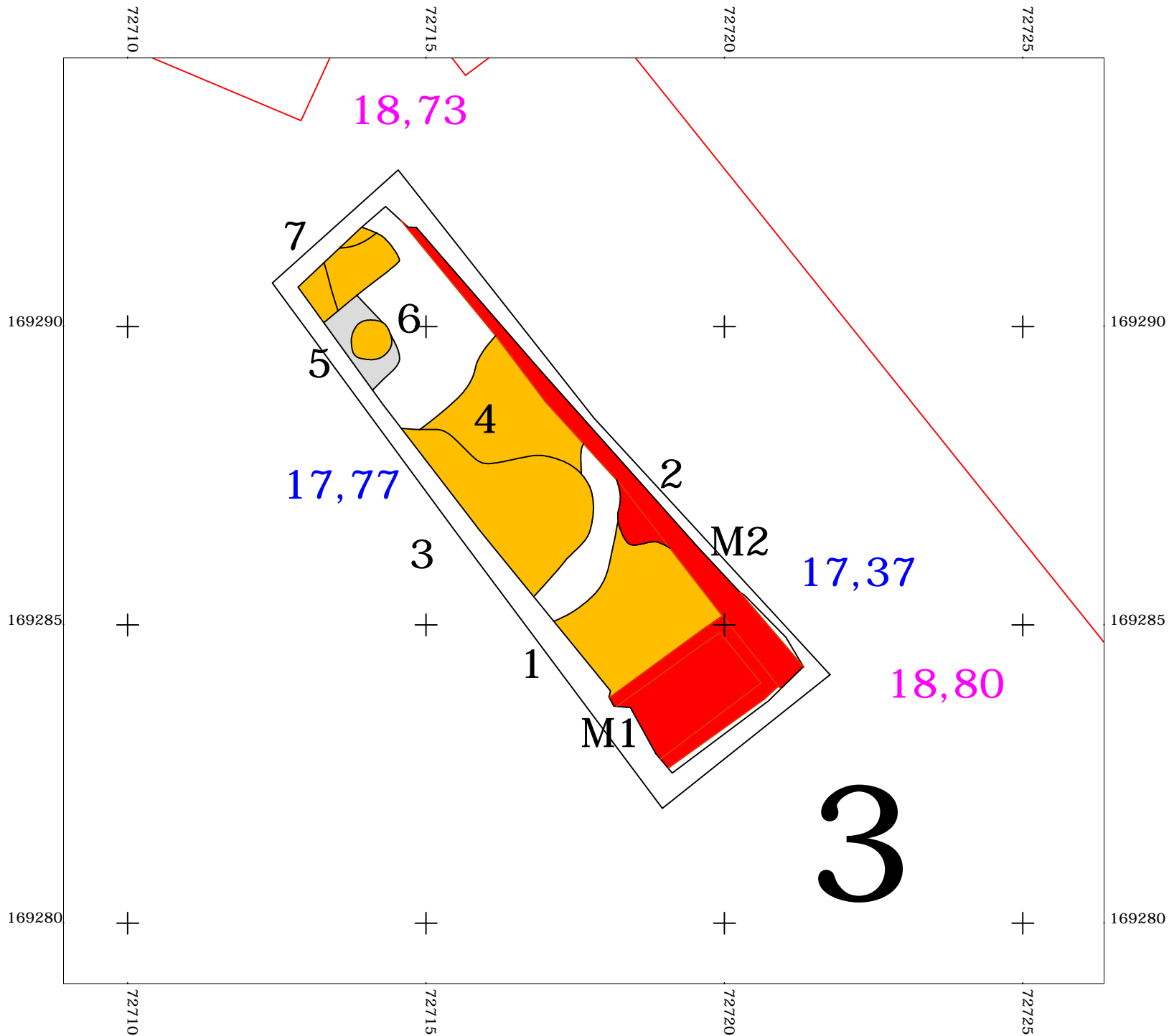
Plan 3 Werkput 2

Werkputten	
Natuurlijk spoor	
Hoogte spoor in m TAW	17,37
Hoogte maaiveld in m TAW	18,80
Onbepaalde datering	
Nieuwe tijd	
Nieuwste tijd	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Kortrijk - Houtmarkt

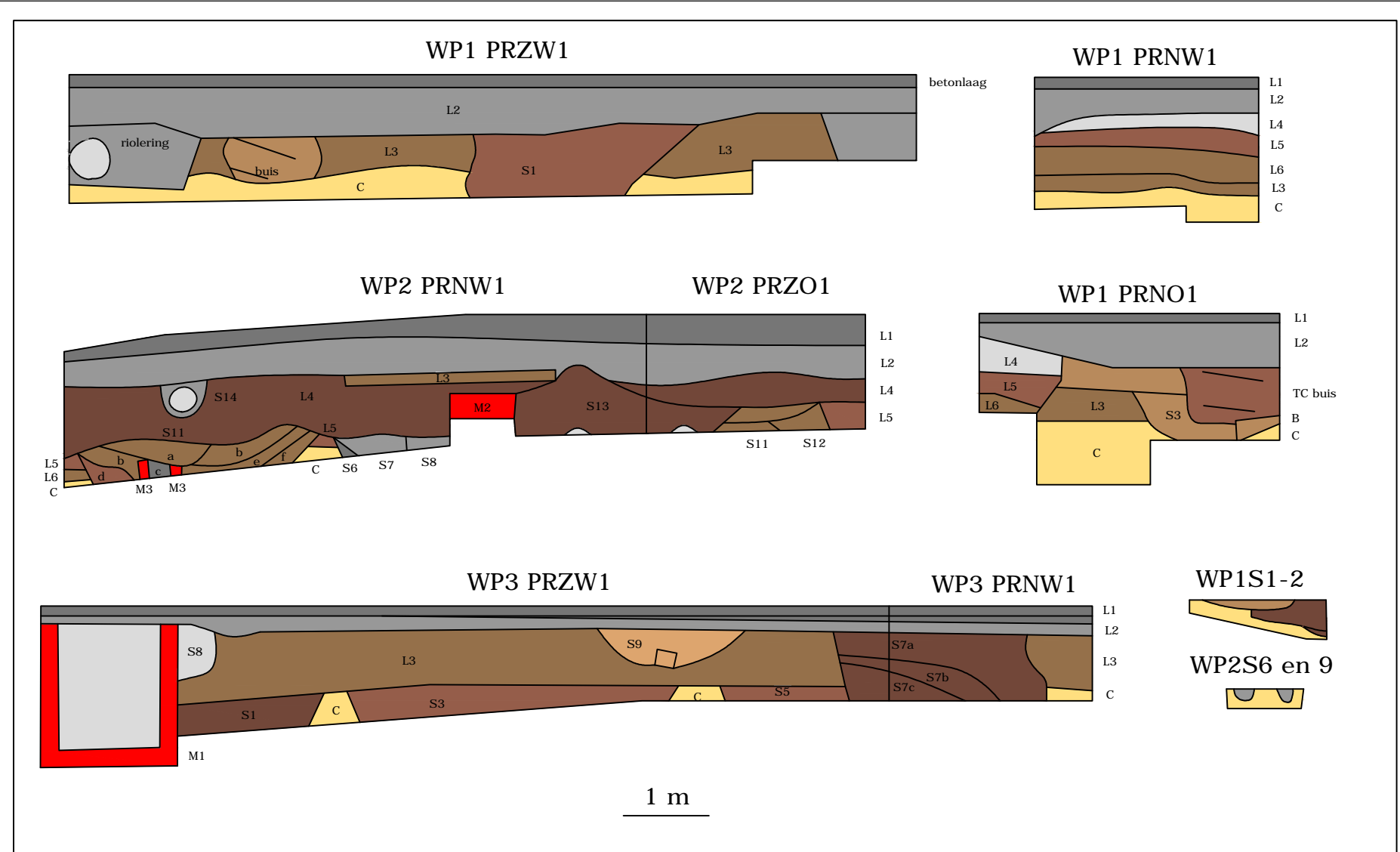
Plan 4 Werkput 3

Werkputten	
Natuurlijk spoor	
Hoogte spoor in m TAW	17,37
Hoogte maaiveld in m TAW	18,80
Onbepaalde datering	
Nieuwe tijd	
Nieuwste tijd	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek
Kortrijk - Houtmarkt

Formaat: A4
ID: Profiel- en coupetekeningen 1